№ 11—12 (14—15). 1930 m. birželio 15 d. II metai.

VILNIAUS ŽODIS

VISUOMENĖS LAIKRAŠTIS

EINA KAS DVI SAVAITI.

PRENUMERATA: metams 4 auks., 1/2 metų 2 auks.., 1/4 met. 1 auks. Užsieny 1 dol. ATSKIRO NUMERIO KAINA 20 sk.
REDAKCIJOS ir ADMINISTRACIJOS ADRESAS: Wilno, Ludwisarska 8 — 12.

Jauniems inteligentams

Kol jaunas, o broli, sėk pasėlio grūdus ir dirvos neželdink!..
Kol dar idealais, o broli, gėriesi, tu siek idealo, tik doro ir aukšto.
O skubink! Paskui tu... jų išsižadėsi del trupinio aukso, gardaus valgio šaukšto.

V. Kudirka.

Jaunuoli, tu turi atnešti pasauliui spindinčią gyvybės ugnį, bet tu neatneši tol, kol pats nebūsi savo sielą ir kūną ištobulėjęs.

Nitše.

28 moksleivai baigė šiemet Vytauto Didžiojo Vilniaus Lietuvių gimnaziją ir gavo brandos atestatus. Formaliai visi šitie jaunuoliai turi jau teisę vadintis inteligentais, bet iš tikrųjų dar daug reikia pasidarbuoti ir gerai pažinti gyvenimas, kad būtų inteligentais pilna šito žodžio prasme. Gavę brandos atestatus, įgijote teisę laisvesniam gyvenimui; tėvai ir auklėtojai daug mažiau jus bevaržys, jums patiems reikės pasirinkti gyvenimo kelias, patiems reikės daugiau galvoti, veikti, kovoti su įvairiomis gyvenimo kliūtimis.

Baigęs gimnaziją jaunuolis mėgsta pasvajoti apie ateities gyvenimo laimę, pasiryžęs yra dirbti, daug nuveikti, tapti dideliu žmogumi; įsivaizduoja, kad jau jam daug lengviau bus gyventi, daug lengviau bus dirbti, daug mažiau beturės įvairių nemalonumų, ateity gi susikūręs savo šeimą, bus pats laimingas ir naudingas visuomenei. Optimizmas yra geras dalykas, visi turime būti optimistai, tikėti savo ir mūsų visuomenės gražia ateitimi, bet, kad vėliau neapsiviltume, reikia gerai susipažinti su gyvenimo tikrenybe? Dažnai piktasis gyvenimo šaltis paveikia jaunuolių karštas sielas, jaunuolis pradžioje gyvenimo kelio suklumpa ir nebetiki ateitimi. Užgęsta gyvenimo meilės ugnelė, apatija apima žmogų. Daugelis jaunuolių trokšta dirbti, veikti, bet dažnai nežino, ko griebtis, kaip pradėti, kurią profesiją, kokį darbą pasirinkti.

Visi didieji žmonės, kurie kūrė žmonijos kultūrą, tvirtina, kad laimės pagrindas ir džiaugsmo šaltinis yra pamėgtasis darbas. Daug buvo (ir yra) tikrų inteligentų, kurie visą savo gyvenimą dirbo naudingą visai žmonijai bei savo tautai darbą, kentė vargą ir skurdą, bet jautėsi laimingi, nes labai pamėgę buvo savo darbą. Jaunuolis turi pasirinkti tokią profesiją, kurią jis tikisi pamėgti, o ne tokią, iš kurios ateity daug pelno galėtų turėti. Negalima žinoma nekreipti dėmesio į gyvenimo sąlygas, kai kam tenka pasirinkti tokią profesiją, kuri atatinka tas sąlygas. Pavyzdžiui, Kudirka pasirinkęs buvo mediciną, vien tik delto, kad ji davė jam galimybę gyventi Lietuvoj ir dirbti tautinį darbą, nors medicinos jis nemėgo; jis mėgo literatūrą, muziką, publicistiką, politiką, tuo darbu jis darė labai daug įtakos gyvenimui, veikė visą tautą, o pats gyveno beveik skurde, nes medicina užsiimti neturėjo ir laiko, o tautinį darbą dirbo be jokio atlyginimo. Iš visų jaunuolių negalima reikalauti, kad jie taptų dideliais visuomenės veikėjais, tam reikalingi ypatingi gabumai ir didelis idealizmas. Tie jaunuoliai, kurie tų gabumų ir idealizmo savo sieloj nejaučia, geriausiai padarys, jeigu jie pasirinks tokią profesiją, kurią jie gali pamėgti; pamėgę savo profesiją, joje išsitobulins, jausis patys pasitenkinę ir bus naudingi visuomenės nariai. Geri ir dori profesionalai, kurie aktingai dalyvauja nepartinio pobūdžio visuomenės organizacijose, naudingesni yra visuomenei, ne kaip partiniai veikėjai, kurie dažnai neturi jokio idealizmo, o dirba politinį darbą vien tik savimeilės vedami bei karjeros trokšdami.

Jaunieji inteligentai turi, žinoma, būti pasiryžę pasilikti mūsų krašte, ar jau bent dirbti tarp savųjų ten, kur inteligentinės jėgos yra labai reikalingos. Baigusių augštesnius mokslus inteligentų po kelerių metų turėsime jau daug daugiau, negu dabar turime vyresniųjų inteligentų. Vietų gauti bus nelengva, nors inteligentai mums ir labai reikalingi. Vyresnieji veikėjai nebegalės visiems vietų parūpinti, patys jaunesnieji turės tuo reikalu rūpintis. Gyvenimas jau dabar verčia visuomenę kreipti daugiau dėmesio į profesines vidurines mokyklas, nors ir nelietuviškas, o ne į gimnazijas ir universitetą. Augštesniųjų inteligentų turėsime daug, o visokių komersantų, technikų, kvalifikuotų ūkininkų, gerų amatninkų labai maža. Mūsų jauniems inteligentams ateities gyvenimu tenka labai susirūpinti, prie jo ruoštis rimtai, rodyti daugiau savarankiškumo, drąsos, iniciatyvos, energijos.

Sunkios yra mūsų gyvenimo sąlygos, bet juk jų pakeitimas daugiausiai nuo mūsų pačių, ypač gi nuo jaunimo pareina. Niekas žinoma negali laiduoti, jog neįvyks kokia nors katastrofa, žemės drebėjimas, baisus karas, kuris gali visa sunaikinti, mūsų kraštą ir Vilnių, nieko teigiamo mūsų tautai neduoti, bet juk ir atskiras žmogus niekuomet nėra apsaugotas nuo visokių nelaimių, o vis dėlto jis dirba,

veikia, rūpinasi savo paties ir savo šeimos ateitim. Gyvenimas iš mūsų reikalauja realaus darbo. Kad butume tam darbui pasiruošę, turime turėti pasaulėžiūrą ir nusistatymą.

Visi vienodos pasaulėžiūros būti negalime, bet vienodo tautinio ir visuomenio nusistatymo dauguma mūsų krašto inteligentų gali būti. Išsiskirstyti į partijas visai taip pat, kaip yra N. Lietuvoj, mums nėra jokio reikalo, nes mūsų gyvenimo sąlygos visai kitokios. Koks nusistatymas yra naudingiausias mūsų krašto lietuvių visuomenei? Aišku, kad toks, kuris pirmoj vietoj stato tautybę, mūsų krašto darbo žmonių laisvę ir jų ekonominę gerovę. Tikyba neturi buti naudojama partiniams tikslams, neturi būti ir prieštikybinės akcijos. Atsižvelgdami į mūsų krašto tautinius reikalus vieni kitų įsitikinimus turime gerbti Savitarpė tolerancija yra kultūringų žmonių pažymys. Ateitininkijos idealus peršant, negalima remtis Amerikos lietuvių katalikų pavyzdžiu, kaip tai darė vienas profesorius „Atžalos" susirinkime. Mes gyvename visai kitokiose sąlygose, tikyba mūsų krašte naudojama politikos tikslams. Kai kurie mūsų ateitininkijos ideologijos jaunuoliai (o ypač jaunuolės) turėtų išsivaduoti nuo neapykantos, nukreiptos prieš kitokių įsitikinimų lietuvius. Tas pažymys juk visai nerodo jų krikščioniškų jausmų, ne neapykanta juk idealai skleidžiami. Tuo nekultūrišku pažymiu pasižymi ir kai kurie kairiųjų pažiūrų jaunuoliai: jie dar nič nieko nepadarę, dedasi jau didžiausiais darbo žmonių gynėjais, į kitus žiūri su panieka, vadina buržujais, neigia tautybę.

Siekdami mūsų visuomenei laisvos, šviesios ateities, turime visų pirma patys išsitobulinti. Ne kiekvienam bus lemta tapti dideliu rašytoju, išradėju, garsiu mokslininku, visuomenės vadu, bet kiekvienas vidutinių gabumų žmogus gali tapti tikru doru inteligentu, naudingu visuomenės nariu, geru lietuviu ir tikru žmogumi.

D. A.

Lietuvių ir gudų katalikų suvažiavimo pasekmės

Daugelis buvo linkę manyti, kad įvykęs gegužės 4 d. lietuvių ir gudų katalikų suvažiavimas buvo sušauktas tam, kad apgintų lietuvių ir gudų katalikų teises bažnyčiose. Arkivyskupas, kaip žinoma, tam suvažiavimui buvo priešingas; kunigai tame suvažiavime nedalyvavo; to suvažiavimo dalyviai papasakojo jame labai daug faktų, labai nusiskundė nepakenčiama lietuvių ir gudų katalikų padėtim bažnyčiose; priimtose rezoliucijose reikalaujama griebtis priemonių katalikų teisėms apginti, tam uždaviniui išspręsti išrinktas 6 asmenų Komitetas, kurian iš lietuvių įėjo: dir. Juozas Kairiūkštis, p. A. Juknevičius ir d-ras V. Legeika, iš gudų: d-ras Hrabinskis, p. Peciukevičius ir p. Cikota.

„Vilniaus Rytojus" paskelbė tą suvažiavimą istorišku, po jo jau, pasak to laikraščio mes gyvenam naujoj gadynėj, tai naujai gadynei dirvą paruošęs Laikinasis Komitetas, dabar gi drauge su lietuvių ir gudų katalikų komitetu vykdysią gyvenime tą naują gadynę, kurioj jau nė vienam katalikui skriaudos nebebūsią.

Suvažiavimo išrinkto komiteto atstovai: pirmininkas dir. J. Kairiūkštis ir vice-pirmininkas d-ras Hrabinskis apsilankę pas Jo Ekscelenciją arkivyskupą ir prašę palaiminimo Komiteto darbams. Ekscelencija pasakęs, *kad jis lietuvių ir gudų katalikų suvažiavimą laikąs nekatalikišku, tiesiog nusistačiusiu prieš arkivyskupo asmenį, atvykusius pas jį asmenis nelaikąs to suvažiavimo delegatais*, bet sutinkąs juos laikyti gerais katalikais, duodąs jiems palaiminimą, reiškiąs vilties, kad jie padėsią jam ir visai dvasiškijai platinti katalikišką akciją, leidžiąs dabar ir kunigams su tais asmenims (bet ne kaipo su suvažiavimo įgaliotiniais) dalyvauti šioj darbuotėje, prisilaikant Dievo ir artimo meilės ir teisingumo. Delegatai sutikę, matyt, *nebebūti „nekatalikiško" suvažiavimo įgaliotiniais* „maloniu" Ekscelencijos priėmimu nusiteikę apleidę jo rūmus.

Po tokio „istoriško" įvykic visai kitokią giesmę užgiedojo „Vilniaus Rytojus". Iš straipsnio „Dar del katalikų susivažiavimo" (Nr 45 (119) VI 4 d.) pasirodo, kad suvažiavimas buvęs kviestas ne lietuvių ir gudų katalikų kalbų teisėms ginti bažnyčiose, bet krašto dorovei sustiprinti, nes ji po didžiojo karo žymiai susmukusi. (Ar Vyskupas Matulevičius nieko neveikė?) „Tai matydami—rašo „V. R."—pradėjome ieškoti susmukimo priežasčių ir priėjome išvados, kad reikia sustiprinti mūsų brolių tikėjimas, reikia imtis katalikiškos akcijos, prie kurios kviečia visus katalikus Katalikų Bažnyčios Galva. Čia mes ir iškėlėme mintį: sukviesti platesnį katalikų susivažiavimą pasitarti tais klausimais". Susitvėrusio lietuvių ir gudų katalikų komiteto delegatai dar sausio 14 dieną buvę atsilankę pas arkivyskupą. Delegatai ne tik negavę arkivyskupo sutikimo suvažiavimui, bet *išgirdę griežtą papeikimą jų sumanymui, neatsisveikinę išėję*. Nežiūrint tokių pasekmių, iniciatoriai nuo savo sumanymo: šaukti suvažiavimą *dorovei kelti ir tikėjimui sustiprinti*, neatsisakę. Pasirodo, kad mūsų komitetninkų daug katalikiškesnių už esamą arkivyskupą ir net patį popiežių, nes juk arkivyskupas yra popiežiaus atstovas vietoje, o tas atstovas nerado reikalinga tikėjimui stiprinti suvažiavimo šaukti.

Susivažiavimas, „Vilniaus Rytojaus" manymu, tikslą pasiekęs. Jei suvažiavimo iniciatorių tikslas buvo pritarti arkivyskupo akcijai, tai, žinoma, jis bus tikslą pasiekęs; bet juk suvažiavimo didelė dauguma visai priešingą tikslą turėjo: tikslas buvo apginti lietuvių ir gudų kalbų teises bažnyčiose; čia žinoma glūdi ir tikėjimo sustiprinimas, bet kodel gi arkivyskupas nepritaria? Kas čia klysta, ar tikėjimo dalykuose klysta arkivyskupas?

Painiodami tikybą su politika ir tautybe, mūsų komitetninkai atsidūrė užburtame rate. *Patys dabar nebežino, kas reikia labiau ginti, Bažnyčios autoritetas, ar tautybė*. Sunku manyti, kad jų tarpe būtų daug naivių žmonių, kurie tikėtų, kad jau dabar, po palaiminimo, tikrai prasidėjo nauja gadynė: iš lenkiškų bei gudiškų parapijų visi lietuviai kunigai bus grąžinti į lietuviškas bei mišrias parapijas, daugely bažnyčių pamaldos bus teisingai suskirstytos, kunigai gudai galės grįžti iš Amerikos ir Kanados, gudiškose parapijose bus įvestos gudiškos pamaldos, kunigų seminarijoj *lietuvis kunigas neberuoš jau lenkų kunigų pamokslams sakyti lietuviškose parapijose*, kurie darko mūsų kalbą bažnyčiose, vietoj

„vainikais", sako „vaikinais", žmonėms vietoj tikybinių jausmų, tik juokus sukelia ir atšaldo nuo tikybos.

„Su didžiausiu pasitenkinimu — rašo „V. R." — norime priminti mūsų skaitytojams pastatytas dvi būtinas sąlygas: *Dievo ir artimo meilė ir teisingumas*". Arkivyskupas taip pasakė, bet juk arkivyskupas nepasakė ir pasakyti negalėjo, kad jis lig šiolei elgęsis neteisingai, jo įsitikinimu jis elgęsis teisingai, o suvažiavimo įsitikinimas buvo kitoks. Kaip čia dabar sutaikinti nesutaikomus dalykus.

Jeigu visa akcija tik tam buvo daroma, kad mūsų kimitetninkai, pasinaudoję vieno uždaryto laikraščio sumanymu, pagaliau privedę prie to sveiko sumanymo pražudymo, nueitų į Kanosą, tai visai nereikalingas buvo visas tas triukšmas.

V.

Komitetas ir studentai.

Birželio m. 7 d. pasirodė vienkartinis laikraštis „Studentų Balsas". Įžangoj pasakyta, kad leidėjų tikslas yra tiktai atsakyti į „Vilniaus Rytojaus" straipsnį „Audiatur et altera pars", kuriame studentai buvo apšmeižti, be to priversti yra padaryti tą viešą žygį ir delto, kad Laikinasis Komitetas lig šiolei, nors studentai ilgai laukę, neatitaisęs jiems padarytų skriaudų stipendijų reikalu, su studentais elgiasi netaktiškai ir neteisingai. Patys leidėjai prisipažįsta, kad laikraštis išleistas skubotai ir delto netobulas. Skubotai tur būti delto, kad jis redaguotas egzaminų metu, kada studentai daugiausiai turi darbo. Korektūros klaidų labai daug, netobolumų ir nenuoseklumų randame ir turiny. Pats faktas leisti laikraštį vien tiktai tam, kad jame pasiskųsti visuomenei del įžeistos garbės ir stipendijų neteisingo skirstymo, nėra normalus reiškinys, bet nenormalės yra ir mūsų gyvenimo sąlygos. Studentai kaltina ne tik komitetą, bet ir visą mūsų inteligentiją. Ar nebus tačiau kalti ir patys studentai (juk ir jie inteligentai), kurie mūsų nenormalę vidaus gyvenimo tvarką toleruoja (niekur bent tuo klausimu nepareiškė nusistatymo), iš komiteto reikalauja tiktai teisingai skirstyti jiems stipendijas ir neįžeisti jų garbės. Teisingai sprendžiamas stipendijų klausimas tegali juk būti tiktai koaliciniame komitete, o ne partyvinio pobūdžio komitete. Specialė komisija tam reikalui— nerealus sumanymas, kol tebeturime visuomenės nerinktą komitetą.

Inteligentijos daugumos opozicija Laik. Komitetui remiasi juk ne asmeniškais partyviniais sumetimais, bet turi principinį tautinį pagrindą. Visas švietimo ir labdarybės organizavimo darbas negali būti tik vienos partyvinės ideologijos veikėjų rankose. Nė viename kultūringame krašte to jau nėra, mūsų gi gyvenimo sąlygose tai ypač žalinga, nes tos ideologijos veikėjai priklausomi yra nuo lietuviams priešingų jėgų. Kaip yra rašęs vienas mūsų bendradarbis, nepriklausomai gyvenančioms tautoms gal kartais diktatūra ir naudinga, bet mažumos teisėmis gyvenančioj visuomenėje diktatūrai pritarti negalime, nes ji yra žalinga mūsų tautos reikalams. Giliau suprastas tautinis reikalas to reikalauja, o ne partiškumas.

„Vilniaus Rytojus išvadinęs studentus parazitais, dabar pridėjo dar naujų epitetų, pavadino studentus dvasios paliegėliais. Jeigu taip iš tikrųjų ir būtų, tai kas gi kaltas? Jog jaunimo švietimo ir auklėjimo srity supremaciją ir vienybės laikais turėjo „Vilniaus Rytojaus" ideologijos asmenys. Tai kodel blogai jie auklėjo. Taip jau labai blogų pasekmių jų auklėjimas tačiau nedavė. Studentų dauguma vergiškų jausmų neturi, jeigu juos turėtų, tai būtų paklausę ultimatiško Laik. Komiteto reikalavimo, būtų gražinę poną Juknevičių sąjungon, kad gautų stipendijas. Grąsinimų nepabijojo, kovojo, kaip mokėjo, nors ne vienam tenka ir pabadauti.

DMITRAUKA.

Š. m. gegužės 18 dienos įvykis Dmitraukoj, mažame sodžiuje netoli Varėnos, suvaidino labai svarbų vaidmenį lietuvių—lenkų santykiuose. Kaip iš tikrųjų buvo Dmitraukoj galime tik tiek pasakyti, kad nei lenkų, nei lietuvių oficialūs pranešimai neatatinka tikrybę. Lenkų pranešime ne viskas buvo pasakyta (tai pastebėjo ir kai kurie lenkų laikraščiai, kaip štai „Kurjer Wileński), lietuvių pranešime per daug buvo pasakyta, nes niekas nebuvo užmuštas, nebuvo ir bombos mestos į butą, kuriame buvo susirinkęs lietuvių jaunimas pasilinksminti, buvo muštynės kuriose keletas lietuvių ir vienas lenkų kareivis tapo sužeisti. Dėl to įvykio Kaune gegužės 23 dieną įvyko didelė protesto demonstracija, mitingas, pasakytos buvo kelios karštos kalbos. Viskas būtų buvę tvarkoj, jeigu po tų demonstracijų neatsakomingi įsikarsčiavę jaunuoliai, kurių tarpe galėjo būti ir provokatorių, nebūtų išmušę langų lenkų įstaigose, ypač gimnazijoj ir gerokai apardę lenkų knygyną. Padaužų naikinimo darbą sulaikė policija, žmonių muštynių, pasak lietuvių laikraščių, nebuvę.

Visi lietuvių laikraščiai tuos išsišokimus pasmerkė, savaimi aišku, kad dėl Dmitraukos įvykio negalima kaltinti Kauno lenkus, pulti daužyti jų turtą ir įstaigas.

Daugelis lenkų laikraščių Vilniaus krašte, Lenkijoj ir kitur dėl Kauno įvykių kelia dabar didelį triukšmą kaltina N. Lietuvos valdžią, visą visuomenę, vadina lietuvius barbarais, nekultūriškais žmonėmis. Šovinistinis lenkų jaunimas užsidegė neapykantos ir keršto jausmais, Vilniuje jau buvo keletas išsišokimų, lenkų jaunuoliai apkūlė keletą mūsų moksleivių, jaučiamas didesnis lenkų nepalankus nusistatymas mūsų krašto lietuviams. Vilniuje, Varšuvoj ir kitur įvyko keletas didesnių susirinkimų, kurių rezoliucijose smerkiama lietuvių valdžia ir visuomenė, kreipiamasi su skundu į Tautų Sąjungą ir visą kultūrinį pasaulį. N. Lietuvos lenkai parašė platų protestą, kurį paskelbė beveik visi lenkų laikraščiai. Po protestu pasirašė 23 veikiančios N. Lietuvoj lenkų kultūrinės organizacijos.

Kaip vienos, taip ir kitos pusės šovinistinius išsišokimus smerkiame. Per šovinizmą ir neapykantą jokio teigiamo tikslo pasiekti negalima. Del Kauno įvykių negalima kaltinti visą lietuvių visuomenę ir valdžią, bet vis tik pageidaujama, kad atskiri atsakomingi asmenys būtų atsargesni su žiniomis gautomis iš neatsakomingų ar mažai atsakomingų asmenų ir kad atskiri visuomenės veikėjai

rašydami straipsnius bei sakydami prakalbas numatytų perkarštų savo žodžių pasekmes. Laisvo gyvenimo sąlygose smarkauti žinoma nesunku, bet per dideli smarkavimai nieko teigiamo neduoda nei bendram tautos siekimui, nei ypač mums Vilniaus krašto lietuviams.

Kai dėl šovinistinių lenkų laikraščių tvirtinimų, kad lietuviai esą barbarai, nekultūringi žmonės, tenka štai kas pasakyii. Prisiminus tokius faktus, kaip daugumos Lietuvos ir kitų lenkų inteligentų griežtai neigiamą nusistatymą lietuvių tautinio susipratimo akcijai (litvomanais, tai yra pamišeliais, buvo pravardžiojami visi susipratę lietuviai inteligentai); nesuskaitomos riaušės bažnyčiose, kur lietuviai buvo puolami delto, kad vykdė išreikalautas teises savo kalbai, 1919 metų įvykius, kuomet, daug buvo šovinistinių išsišokimų, nukentėjo ne maža atskirų lietuvių ir lietuvių įstaigų; 1920 metų Suvalkų sutartį ir tuojau po to 9 spalio įvykį; Vilniaus lietuvių gimnazijos išmetimą iš valstybinių rūmų ir vaikų mušimą 1921 metais spalio mėnesį; 33 Vilniaus lietuvių veikėjų (jų tarpe buvo ir keletas gudų) kalinimą ir ištrėmimą 1922 metais; 1927 metų retorsijas, kada keliolikas lietuvių kunigų ir daug kitų inteligentų buvo sukišti kalėjiman, uždaryta kelios dešimtys liaudies mokyklų ir mokytojų seminarija ir dar daug kitų mažesnės reikšmės įvykių, prieiname išvados, kad daug daugiau skriaudų lenkai yra lietuviams padarę. Jeigu kokia nors tarptautinė nešališkų kultūringų asmenų komisija vienų ir kitų skriaudas susumotų, teisingai jas įvertintų, tai be abejo pripažintų, kad daugiau šovinizmo ir neapykantos būta lenkų pusėje. Dėl Dmitraukos ir Kauno įvykių netenka kaltinti nei lietuvių, nei lenkų tautos.

V.

Fritjof Nansenas

Gegužės 13 d. Norvegijos sostinėj Oslo mirė, eidamas 69 metus, garsus norvegų asigalių tyrinėtojas, mokslininkas, visuomenės veikėjas ir politikas Fritjof Nansen'as. Velionis gimė 1861 m. advokato šeimoj. Iš pat mažų dienų Fritjofas įprato į šaltį ir vėjus, kuria yra kasdieniai dalykai Norvegijoj, ir todėl iš jo išėjo vienas iš didžiausių šiaurės sričių tyrinėtojas. Vos sulaukęs 21 metų jis išvyko „Vikingo" laivu į šiaurę, pasiekė Spicbergeno, Islandijos ir Grenlandijos salas. Toj savo pirmoj kelionėj jis pasirodė drąsus keliautojas, atsparus ligoms ir blogam orui, akylas tyrinėtojas. Jau tada jam teko medžioti baltuosius lokius ir jūrų šunis. 1888 metais Nansenas išvyksta į antrą didelę kelionę. Būtent, jis su savo draugu, kapitonu Svendrupu, pasiryžta su sniegčiūžomis pereiti skersai per Grenlandijos salą. Tai buvo nepaprastai pavojingas sumanymas, nes ligtol dar nei vienas tyrinėtojas nebuvo tokio žygio padaręs. Kelionė gerai pavyko. Nansenas iš karto pagarsėjo ir jo vardas liko žinomas visam pasauly.

1893 m. Nansenas susiruošė į didžiausią savo gyvenime kelionę. Jis išplaukė tam tyčia pastatytu „Fram" laivu į šiaurę, norėdamas pasiekti, kaipo pirmas žmogus, šiaurės ašigalį. Šioj kelionėj, įvairiose šiaurės srityse, amžino ledo ir sniego karalystėj. Nansenas išbuvo trejus metus. Buvo manyta, kad jis yra žuvęs, nes per visą tą laiką apie jį nebuvo jokių žinių. Šiaurės ašigalio Nansenas nepriėjo tik per 200—300 metrų. Jo laivas buvo apsuptas ledo kalnų, ir tolimesnė kelionė nebuvo galima. Grįžęs Nansenas, už savo moksliškus tyrinėjimus šiaurės sritims išaiškinti, liko paskirtas profesorium.

Jau šių darbų būtų užtekę Nanseno vardui amžinai įrašyti į mokslo istoriją. Bet jis pasireiškė ir kaipo savo krašto žymus politikas. Kiek laiko jis buvo Norvegijos pasiuntiniu Anglijoj ir Amerikoj. Tačiau labiausiai pasauly jis pagarsėjo pirmaisiais metais po pasaulinio karo, kai jis ėmė darbuotis Tautų Sąjungoj. Tautų Sąjungos pavedamas, jis ima rūpintis karo belaisviais ir tremtiniais. Nanseno pastangomis buvo pagreitintas ir sutvarkytas 400.000 karo belaisvių grįžimas iš Rusijos. Jis taip pat rūpinosi bulgarų, armėnų ir graikų pabėgėliais iš Turkijos. Šiuo reikalų jam pavyko išgauti Tautų Sąjungoj Bulgarijai ir Graikijai paskolas pabėgelių reikalams sutvarkyti.

Daug pasidarbavo jis ir rusų emigrantams, pabėgusiems iš Sovietų Rusijos. Kadangi tie rusų emigrantai, nenorėdami būti bolševikais, atsidūrė žmonėmis be jokios pilietybės ir jų nenorėjo pas save įsileisti jokia valstybė, tai Nansenas, Tautų Sąjungai pritariant, tiems emigrantams sudarė savotiškus asmens dokumentus, taip vadinamus Nanseno pasus, su kuriais emigrantai gali laikinai apsigyventi visose valstybėse. Už tai rusų emigrantai jam yra labai dėkingi.

Kai Sovietų Rusijoj, tuoj po vidaus karo, kilo keliose srityse badas, tai Nansenas čia pat sudarė paramos ir pagalbos organizaciją, kuri ėmė rūpintis badaujančiais. Už tokius savo didelius nuopelnus Nansenas 1921 m. buvo apdovanotas Nobelio taikos premija.

Visą tad savo gyvenimą dirbo Nansenas žmonių gerovei. Ir nenuostabu todėl, kad žinia apie jo mirtį viso pasaulio šviesuomenės buvo priimta su dideliu nuliūdimu.

Palaidotas Nansenas yra Oslo mieste valstybės lėšomis, su didelėmis iškilmėmis, kuriose dalyvavo visų valstybių ir Tautų Sąjungos atstovai. Nanseno vardas bus amžinai minimas, kaipo vieno iš didžiausių žmonijos vyrų.

„M. R."

Literatūra ir gyvenimas.

(Mintys iš paskaitos doc. P. Augustaičio, V. Kudirkos, L. U-te).

Šiandie kalbama ir rašoma apie įvairius mokslus: biologiją, astronomiją, teisę ir d. k. Literatūra yra taip pat mokslo šaka. Seniau mokslai nebuvo taip išsišakoję, susiskirstę, kaip dabar. Tik laikui bėgant ir didėjant žinijos turtui, mokslas susiskirstė į atskiras mokslo šakas.

Literatūra yra tos knygos, kur kas nors yra sukuriama, kur yra įdėta žmogaus fantazijos, kur veikia žmogaus jausmas ir yra grožio, meno. Rašytojas vartoja žodžius, kaip skulptorius skaptuką, dailininkas varsas ir tepalą.

Ne kiekvienas raštas yra literatūra. Literatūra

yra tik tie raštai, kurie mumyse sukelia jausmą, grožį, smagumą. Klausimas kam tokie dalykai reikalingi? Paprastai, žmogus mėgsta pasigėrėjimą. Literatūros veikalai ir yra teikiami pasigėrėjimui. Mūsų gyvenimas nėra visuomet linksmas, bet būna ir liūdnas, todel jam reikalingas pasigrožėjimas. Lygiai, kaip po ilgai apsiniaukusio oro trokštame saulės.

Literatūra patarnauja dar tuo, kad ji atitraukia mus nuo paprasto, siauro gyvenimo ir perkelia į gražesnį gyvenimą. Mes pamatome gražią gamtą, žmones ir t. t.

Tačiau dar maža būtų tų dviejų dalykų. Dar didesnė literatūros nauda ir reikšmė yra ta, kad per ją mes pažįstame gyvenimą. Vienas vokiečių mokslininkas yra pasakęs, kad gyvenimas tai yra susidūrimas su apylinka. Ir iš tikrųjų, juo žmogaus gyvenimas pasiekia platesnę apylinką, juo jis yra pilnesnis, turiningesnis. Lygiai kaip medis juo didesnį savo šaknimis pasiekia žemės plotą, juo jis yra gražesnis, didesnis. Taip pat ir žmogaus gyvenimas turtėja, gražėja, plačiau jį pažinus.

Kiekvienas pasikalbėjimas su draugu, kiekviena perskaityta knyga ir išklausyta paskaita, praplečia mūsų gyvenimo ribas. Ypačiai dailioji literatūra žodžiais suteikia mums daug turto. Jeigu mes skaitome kokį žymų literatūros kūrinį, tai mes žiūrime į gyvenimą ne savo akimis, bet to veikalo autoriaus—genijaus. Pav., skaitydami A. Mickevičiaus raštus, apie bajorų — šlektų gyvenimą, pamatome charakteringus šlektų bruožus. Tuo tarpu mes prasti žmonės, kartais to visai nepastebime. Taip pat imkim Duonelaičio raštuose vaizduojamą ūkininką, mes pamatome tai, ko per šimtą metų nepastebime. Todel per literatūros kūrinį mes ne tik pasigėrėjimą ir džiaugsmą randame, bet ir girdime genialaus, protingo žmogaus balsą, šauksmą. Anglų rašytojas Baironas savo veikalo „Donžuanas" charakterizuoja tų laikų Anglijos gyvenimą. Jis negali pakęsti, kad lordai — ištvirkėliai, neteisingai elgiasi ir tai, reiškia savo veikale.

Literatūros veikalai skirstosi į kelias rūšis: drama, komedija ir t. t. Kartais tas gyvenimo balsas šaukia džiaugsmą, kartais iš skausmo verkia. Literatūra tai yra gyvenimo atvaizdas. Juo kūrinyje smarkiau ir genialingiau reiškiasi tas balsas, juo literatūros kūrinys yra vertingesnis.

Pergyvendami draugo džiaugsmą arba liūdesį, tokį reiškinį suprantame ir kitus užjaučiame. Todel literatūros kūriniai ne tik mus supažindina plačiau su gyvenimu, bet ir giliau.

Gyvenime susiduriame ir su kitais mokslo veikalais, pav. Niutono. Jų veikalai mums neparodo paties žmonių gyvenimo. Dažnai ateina kitas mokslininkas, esamas žinias papildo ir pirmieji lieka beveik pamirštami. Literatūros veikalai niekuomet nemiršta. Skaitydami graikų dramas ir šiandie randame pasitenkinimo, skaitome iš krikščionybės laikų, Šekspyrą ir čia randame naudingu, gyvenimo ribas plečiančių minčių.

Šios kelios pastabos verčia mus kaip galint daugiau skaityti, nes neskaitydami negalime pažinti gražesnio, pilnesnio gyvenimo, o tenkinsimės siauru, liūdnu gyvenimu; lygiai kaip paukščiai pabuvę narvelyje, pripranta ir išleisti vėl grįžta atgal, pamiršdami gražią gamtą ir laisvą gyvenimą.

Jaunime! skaityk, skaityk...

METAI BĖGA.

Metai bėga po metelių
Ant kapų kryželių skaičius
Auga nuolatos.

Greit ateis ir laikas tas,
Kaip svajones mūs visas
Kapas teglobos

Greit ateis ir mums tie metai,
Kad gyvenimo verpetai
Neš mus į kapus

Greitai senatvė užėjus
Išblaiškys mus taip, kaip vėjas
Rudenio lapus

Taip, kaip dūmus neša vėjas,
Taip mus laikas palytėjęs
Galingais sparnais.

O jaunystės mūs svajonės
Nesulaukdamos karionės
Pražus su sapnais.

Pražus su sapnais vargingos
Nesulaukdamos laimingos
Nušvintant dienos.

O vargelyj sunaikintos
Jaunos dienos, jaunos mintys
Negrįš niekados.

* * *

Nesoti dvasia, kur lakioji,
Kur tavo norai taip plaukia,
Ar nutilsi kada neramioji,
Ar gal jau likimas taip šaukia,
Kad tu nenurimtum
Ir man vis primintum
Apie mano skaudžiąją dalį,
Kuri man krūtinę
Kausto graudine,
Kad niekur nurimti negali.
Kada gi, kada tu, mano krūtine,
Užmiršusi sunkią kelionę
Laisvai atsikvėpsi, širdie begaline.
Apleidusi vargo karionę.
Bet kas man nelaimė,
Vargas ar baimė,
Kas vyrui valingas likimas.
Vargų aš nebosiu,
Skausmuos nevaitosiu,
Vaitot juk silpnų papratimas.

A. Žukauskas.

Žvaigždėtas dangus.

Tamsią naktį danguje matyti begalinė daugybė žvaigždžių. Bet taip tik atrodo. Pabandykit tik paskaityti žvaigždes—ir suskaitysit. Matomoj dangaus pusėje suskaitysit apie 3000.

Gerai įsižiūrėdami į dangų pastebėsite, kad žvaigždžių spindėjimas ir spalvos nėra vienodos. Įsižiūrėkit į jų mirgėjimą, išskirkit tas figūras, kurias sudaro vienoj kitoj dangaus vietoj vadinamieji žvaigždynai. Čia įdomu tai, kad tos figūros nesikeičia. Žvaigždžių tolumas nuo viena kitos (jų padėtis) nesikeičia, todel jas ir vidina nejudamosios, skirtingai nuo kitų kūnų, kurių tolumas, arba padėtis, nuo žvaigždžių kitėja.

Kiek jau amžių, kai žmonija žiūri į dangų. O tie žvaigždynai, kuriuos senų senovėje jau išskyre iš kitų, dar ir šiandie tebėra to pačio pavidalo.

Mėgstas svajoti, mėgstas poeziją senovės graikas, gyvenąs šiltame krašte, dažniau už mus žiūrėdavo į dangų. Graikas jį mylėjo, ir laki jo vaizduotė įgyvendino jame savos mytologijos herojų. Šit, pavyzdžiui, Orijono[1]) žvaigždynas, medžiotojo, su oda ir basliu rankose. Septynis mėnesius persėkiojęs Orijonas Atlanto dukteris, vadinamąsias Plejadas[2]). Dievai, pasigallėję vargšių Plejadų, pavertė jas karveliais, o paskui pasiėmė jas į dangų žvaigždėmis. Šioji grupė yra jaučio žvaigždyne.

Ties Orijono kojomis guli jo šuo Sirijus. Dabar šį žvaigždyną, o Sirijum ir dabar dar tebevadina visų šviesiausią jo žvaigždę.

Visiems yra žinomas Didžiosios Meškos[3]) žvaigždynas. Rugpiūčio mėnesį, apie 10 val. nakties, graikai ją mato šiaurėje arti akiračio. Ši žveigždžių grupė graikui atrodo panaši į vieną žvėrį, ir jisai ją vadina Meška, skirdamas jai ir mytą apie nelaimingąją Kalistą, kurią deivė Gera pavertusi meška.

Kai danguje bus matyti mėnulis, tai įsižiūrėkit, kuri žvaigždė yra arčiausia jo. Pažiūrėkit į mėnulį kitą dieną, ir pamatysit, kad jis bus jau daug toliau į kairę nuo tos žvaigždės. Trečią dieną jis dar toliau nueis. Panašiai slenka kai kurios žvaigždės, bet tik daug lėčiau. Dar graikai jas pavadino planetomis, t. y. klajojančiomis žvaigždėmis, kad atskirtų nuo visų kitų, kurias vadina nejudančiomis, nes šiosios nuo viena kitos nenutolsta, jų padėtis tarpusavy nekinta.

Aiškiausios (šviesiausios) planetos yra šios: Merkurijus, Venera, Jupiteris, Marsas i Saturnas. Norint surasti, kurioj vietoj dabar yra viena ar kita planeta, reikia žiūrėti astronomijos kalendorių. Saulė, panašiai kaip ir mėnulis, klajoja tarp žvaigždžių. Tik šio klajojimo, arba judesio, pastebėti negalima. Šviesūs saulės spinduliai, apšviesdami žemės atmosferą, užstoja (užtemdo) žvaigždes, kurios yra aplink saulę, ir mes jų nematom.

Del to, kad saulė keliauja tarp žvaigždžių, mes vasarą matome ne tuos žvaigždynus, kuriuos matom žiemą.

Kartais danguje būna matyti visai kitokios rūšies švytuliai, apytamsia spalva ir uodega, vienokio ar kitokio pavidalo. Tai yra uodegotosios žvaigždės, arba kometos. Dažniausiai jos atsiranda netikėtai, matom jas tik kelias dienas ar kokią savaitę, o slenka jos tarp žvaigždžių gana greit.

Turbūt kiekvienam teko matyti, kai staiga per dangų nuskrenda žvaigždutė. Nemanykit, kad tai nukrito žvaigždė iš kurio nors žvaigždyno. Tos žvaigždutės, kurios buvo žvaigždynuose, ir dabar ten yra. Nuskrido ir sudegė mūsų žemės atmosferoje tik mažutis medžiagos gabalėlis, kuris, krisdamas per orą, įkaito ir sutirpo.

Iš „Jaunimo".

---

[1]) Orijiną lietuviai vadina Šienpioviais.

[2]) Plejados, arba Sietynas.

[3] Lietuviai vadina šį žvaigždyną Grižulio, arba Grigo Ratais.

Sveikatos reikalu

Nors sodžių gyventojai daugiausia turi galimybės nauduotis svarbiausiais sveikatos veiksniais: geru oru, saulės spinduliais ir sveiku maistu, bet jų sveikata mūsų krašte nei kiek ne geresnė už miestiečius. Tas pareina daugiausiai nuo to, kad sodiečiai mūsų krašte gyvena skurde ir labai mažai tėrą apsišvietę. Aišku, kad tik skurdą ir tamsumą pašalinus tepagerės gyventojų sveikatos stovis. Į svarbiausius sveikatos reikalus tačiau ir dabar turime kreipti gyventojų dėmesį, tuo uždaviniu susirūpinti turi ypač mokslus einantis jaunimas, kuris atostogų laiku gyvena sodžiuje ir susiduria su žmonėmis.

Sodiečių gyventojų sveikatai daugiausiai kenkia nevykusi susituokimai, alkoholis ir nešvara. Jauni žmonės susituokdami visai nekreipia dėmesio į sveikatos stovį. Mūsų krašte labai išsiplatinusi yra džiova. Daugelis tą ligą perserga visai jos ir nepastebėję, bet silpnesnius žmones ta liga nuveikia. Vyras vedęs džiovininkę (arba atvirkščiai) apsikrečia ta liga, vaikai gimsta silpni, nuo tėvų apsikrečia, visa šeima serga ir skleidžia tą ligą tarp giminių ir kaimynų. Jauni žmonės prieš apsivedimą turi būtinai pasitarti su gydytojais. Yra daug ir kitokių ligų, kaip štai šv. Valento liga, įvairios nervų ligos ir venerinės ligos, kuriomis sergantieji žmonės neturi moralės teisės susituokti, nes daro kitą žmogų ir busimus vaikus nelaimingais, daro žalos ir visai visuomenei, plečia išsigimimą.

Alkoholio vartotojimas labai yra išsiplatinęs mūsų krašte, nors didelių girtuoklių ir ne daug teturime. Alkoholio žalingumas daugiausiai pasireiškia tame, kad lytiniai santykiai dažnai vyksta veikiant alkoholiui. Girtų vyrų apvaisintos moterys gimdo silpnus vaikus. Tokie vaikai, jei ir užaugą, nėra atsparūs ligoms, veikiau suserga džiova ir įvairiomis nervų ligomis. Su labai išsiplatinusiu degtinės vartojimu visi mūsų krašto inteligentai, susipratę ūkininkai ir darbininkai turėtų kovoti, jei jau ne visai jos vartojimą pašalinti, tai bent naikinti paprotį gerti degtinę kiekvieną šventadienį ir kiekvienai progai pasitaikius.

Kūno ir buto nešvara daug dažniau sukelia įvairias ligas, negu susišaldymai, kaip tai daugelis mano. Žinome juk, kad kur daug nešvaros, dulkių, ten daugiau musių, blusų, utelių ir įvairių kitokių vabzdžių. Tie vabzdžiai yra daugelio ligų skleidėjai. Dar daugiau įvairiuose nešvarumuose yra nematomų mažutyčių gyvių, bakterijomis vadinamų. Bakterijos yra visų limpamų ligų priežastys. Ne visos bakterijos vienodos ir ne visos vienodose sąlygose gyvena. Džiovos bakterijos gyvena sausose vietose,

dulkėse; šiltinės, kruvinosios (dizenterijos) bakterijos mėgsta drėgnas vietas, gyvena žemėje, vandeny, ypač nešvariose vietose ir blogai įtaisytuose šuliniuose. Kad nuo vabzdžių ir įvairių bakterijų apsisaugoti, reikalinga labai švariai laikyti savo kūnas ir gyvenamasis butas. Bent kartą į savaitę reikia eiti pirtyn ar šaip bent kubile išsiplauti, dažnai keisti skalbinius; dažnai galvą plauti su šiltu vyrintu vandeniu ir muilu; rankas ir burną reikią prausti ne tik iš ryto bet ir vakarais, kas vakarą valyti dantis dantų milteliais bei pasta su šepeteliu.

Butai turi būti dažnai vėdinami, sienos ir lubos kas met baltinamos, nelaikyti butuose gyvulių ir paukščių; kuo mažiau turi būti kambariuose įvairių daiktų ir baldų, kad mažiau būtų vietos dulkėms ir daugiau vietos orui. Antklodės, priegalviai ir drabužiai bent kelius kartus į metus reikia iškabinti lauke saulėje, išmušti iš jų dulkes. Čiužinių (šienikų) šieną bei šiaudus reikia bent du kart į metus iškratyti, šienikus išskalbti. Visus baldus reikia laikyti švariai, dažnai nušlostyti dulkes. Jei namie yra ligonis, ypač džiovininkas, reikia kad jis nespjaudytų ant grindų, tam reikalui jis tur turėti indą su karboliu bei sublimatu. Spjaudyti ant grindų negalima ir sveikiems žmonėms, nes ir sveiko žmogaus burnoj yra daug bakterijų, kurios nepatenka į jo kraują tiktai delto, kad su jomis kovoja įvairios organizmo dalys, ypač liaukos. Grindys turi būti kas dien valomos ir dažnai plaunamos. Naudinga yra grindis tepti riebalais (aliejum), riebalai neleidžia dulkėms sukilti.

Švariai turi būti laikomas ir kiemas. Visos nešvarios vietos turi buti aplaistytos kalkio pienu. Šulinys reikia įtaisyti švarioj vietoj, kiek galima toliau nuo tvartų ir išeinamų vietų. Blogas vanduo yra didžiausias žmogaus priešas. Šuliniai turi būti labai švariai įtaisyti Jei šulinio sienos yra apipuvusios, žolėmis ir samanomis apaugusios, tai tokio šulinio vanduo yra kenksmingas sveikatai, tai pat kenksmingas yra dumblų užaugęs šulinys. Šulinys turi būti aptvertas, užsidaromas, su prirakintu prie svirčių semtuvu. Šulinio sienas kas tik gali turi daryti betonines. Tuo tarpu bent tiek svarbiausių žinių suteikiame. Sveikatos reikalais susirūpinti reikia, neprivalome užmiršti, kad didžiausias mūsų turtas yra sveikata. *Gyd D. A.*

Saulutė—gyvybės ir sveikatos šaltinis.

Saulės spinduliai, perleisti per trikampį stiklą (prizmą), išsiskirsto į septynias spalvas: raudoną, oranžinę, geltoną, žalią, mėlyną ir fioletinę. Už fioletinių yra dar vadinami ultrafioletiniai spinduliai, kurių mūsų akys nemato, bet jie yra labai svarbūs gyvybei.

Šitie spinduliai yra stačiai būtina gyvybei sąlyga. Ten, kur šitie spinduliai nesiekia, gyvybė menkėja ir nyksta. Ultrafioletiniai spinduliai gydo tuberkuliozą ir angliškąją ligą (rachitą). Kalnų visa reikšmė gydymuisi iš to išeina, kad aukštumuose ultrafioletinių spindulių yra daug daugiau negu žemumose, oras šituos spindulius labai sulaiko. Toliau pasirodo, kad ultrafioletinius spindulius labai sulaiko langų stiklai.

Amerikos Jungt. Valstybėse Maine universitete buvo parodyti šitoki bandymai. Paimta 250 viščiukų. turinčių po vieną savaitę ir padalinta į du skyrius. Pirmas skyrius visą dieną galėjo būti saulėje ir tik naktį ar lietui užtikus buvo uždaromas pastogėn. Antras skyrius buvo auginamas stiklinėj pastogėj. Vadinasi ir šitie viščiukai visą dieną buvo saulė spinduliuose, bet tik tokiuose, kurie perėjo per stiklą. Visi viščiukai gaudavo tą patį maistą ir priežiūrą. Po keturių savaičių tarp vienų ir kitų viščiukų pasidarė didelis skirtumas. Viščiukai, auginami stiklinėj pastogėj, mažiau lesė, silpniau atrodė, buvo mažesni. Judesiai jų buvo lyg apsnūdę. Dar po vienos savaitės antro skyriaus viščiukai vos laikėsi ant kojų.

Šitie bandymai parodo, kaip svarbūs saulės spinduliai ir kaip kenkia langų stiklai. Dėlto buvo stengtasi padaryti tokį stiklą, kurs ultrafioletinius spindulius praleistų ir tokį stiklą langams vartoti. Šitoks stiklas buvo Anglijoj padarytas ir iš jo buvo padaryta zoologijos darže (kur laikomi įvairūs gyvuliai) langai. Visi gyvuliai, kur buvo įdėti šito stiklo langai, labai pasitaisė. Po to pradėta šito stiklo langai deti mokyklose. Ir čia pasirodė labai geri rezultatai: vaikų sveikata ir ūpas žymiai pasitaisė. Bet, deja, tas stiklas yra per brangus, kad jį galėtų visi vartoti.

Kolkas vienintelis būdas gauti ultrafioletinių spindulių— tai atidarinėti langus ir būti kuo daugiausia lauke, saulėj.

Šitie spinduliai netik svarbūs tuo, kad žadina žmogaus gyvybę. Iš kitos pusės jie naikina ligų gemalėlius: mikrobus, bakterijas. Užtat labai svarbu ligonių rūbus ir kitus daiktus vėdinti atvirame ore, saulės spinduliuose.

Apskritai saulutė — tai gyvybės šaltinis ir mes, šiaurės gyventojai, neturėdami jos perdaug, privalom kuo daugiausia jos spinduliais naudotis ne per stiklus, bet atvirame ore.

Sekant prof. *Max. Müller.*

Kada pievos šienauti?

Norėdami daugiau šieno gauti, daugelis mūsų ūkininkų susivėluoja su šienavimu. Jie mano, kad šienas nuo to nenustoja savo vertės. Žolė turi būti piaunama tada, kai iš jos galima gauti ir daugiau ir vienodesnio pašaro; be to šienas turi būti sudorojamas tokiu laiku, kada nuo žolių kuomažiausiai nulūžta lapelių, žiedų ir laibučių stiebelių. Pastebėta, kad žolės priauga tik iki tam tikram laikui, vėliau jos nustoja naudotis maistingomis dalelėmis iš žemės ir kur kas mažiau besinaudoja iš oro. Pastebėta, kad tuo metu žolės kaip tik žydi. Pražydėjęs augalas pradeda nokinti grūdelius savo galvelėse bei varpose. Tada augalas naudojasi tik užsilikusiomis jo stiebe maistingomis dalelėmis, todel jo stiebas ir balsta, virsdamas šiaudu. Aišku, kad mums nėra reikalo ilgiau laukti, kol visi augalų stiebų syvai liks sunaudoti jų grūdžiukams nokinti. Taigi tinkamiausias laikas ir bus tada, kai *dauguma pievų žolių sužydi.*

Žinome, kad pašarinės žolės skiriamos į aukštai ir žemai augančias; pastebėta, kad aukštai augančios žolės sužydi anksčiau, negu žemai augančios, ir kad belaukiant, kol pastarosios sužydės, pirmosios per tą laiką spėtų prinokti ir virsti šiaudais.

Tiesa, tada gautume kiek daugiau šieno, bet jis būtų menkesnės vertės, daugiau šiauduotas ir blogiau gyvulių ėdamas ir sunaudojamas. Todel tvirtai laikomasi tos nuomonės, kad vėlai šienaujant nustojama kurkas daugiau šieno kokybe, negu kad būtų gaunama pelno suvalius daugiau šiauduoto menkesnio šieno; todel geriau šienauti kiek anksčiau, negu vieną dieną pasivėlinti. Taigi ir šienaujama, kaea dauguma aukšstai augančių žolių sužydi.

Nuštačius šienavimo laiką, imamasi darbo dalgiais ar tam tikromis mašinomis, kurios mūsų ūkininkų visai dar nėra vartojamos.

Tas darbas visiems vra žinomas ir nėra reikalo apie jį kalbėti. Daug svarbiau tinkamai išdžiovinti nupiautą žolę. Ji turi būti taip gerai išdžiovinta, kad gelėtų ilgesnį laiką stovėti, nenustodama maistingumo. Nupiautoji žolė vidutiniai turi savyje vandens iki 75⁰/₀, šiene gi turi likti jo ne daugiau 15—16⁰/₀. Be to, geras šienas turi būti žalios spalvos, malonaus kvapsnio ir nenustoti žiedelių, lapelių ir kitų maistingųjų augalo dalių. Todel džiovinant šieną reikia kiek galima mažiau jis vartyti.

Norint turėti gero šieno, niekad nereikia jo džiovinti saulėje; pirma reikia jis būtinai palaikyti mažose krūvelėse vieną naktį, ar tolygų laiką. Jei vasara lietinga, tai šienas tokiose kruvelėse praguli ir kelias dienas; tik toks, krūvelėse išgulėjęs šienas skleidžiamas ir džiovinamas saulėje. Dauguma mokslo žmonių ri gyvənimo prityrimų rodo, kad rasos, ar mažo lietaus suvilgytas šienas darosi maistingesnis. Tai aiškinama tuo, kad suvilgytame šiene ima rastis tam tikrų bakterijų, kurios ir daro jį ėdresniu, geriau gyvulių sunaudojamu.

Tai visa turint omnyje, nesunku išdžiovinti šienas, jei dienos užtenkamai yra giedrios. Daug sunkiau jis išdžiovinti lietingą vasarą. Bet ir čia yra būdų džiovinimo, apie ką, leidus Gerb. Redakcijai, galėsime pakalbėti sekančiam „Vilniaus Žodžio“ numery.

„Vėjas“.

POLITIKOS APŽVALGA.

Lenkija. Politinės ir ekonominės kovos tebesitęsią. Vyriausybė kovoja su seimu, seimas nori susirinkti svarbiems įstatymams išleisti ir sunkią valstybės padėtį apsvarstyti, vyriausybė neleidžia. Kuom tas viskas baigsis tuo tarpu sunku numatyti, anksčiau rudens netenka laukti svarbesnių įvykių.

Anglija. Anglijoj, kaip ir kitur, sunki ekonominė būkle. Bedarbių arti 2 milijonų, visus juos valdžia šelpia, bedarbių skaičius didėja. Darbo partijos valdžia del tos priežasties turi daug rūpesčių, konservatorių partijos opozicija parlamente paaštrėjo, buvo jau bandymų nuversti valdžią, bet ją palaiko dar liberalų partija. Vyriausybėj įvyko atamainų, vienas ministeris Mosley. turėjo pasišalinti, kitas gavo eiti kitų pareigų, bedarbių klausimu labiau susirūpino pats ministerių pirmininkas Makdonaldas.

Indija. Indijoj neramumai nesiliauja, nors pastaruoju laiku labai kruvinų susirėmimų nebuvo. Anglai pradėjo veikti griežčiau. Jie įvedė laikraščių cenzūrą, areštuoja ir kiša į kalėjimus visus vadus ir agitatatorius. Anglijos valdovas Indijoj vicekaralius lordas Irvin paskelbė atsišaukimą, kuriame sakoma, kad rudenį bus sušaukta Londone konferencija, kurioj bus nutarta pripažinti Indiją, kaipo Anglijos dominiją (nepriklausomybę po Anglijos globa).

Palestina. Anglai, kaip žinoma, valdo ir Palestiną. Žydai nori Palestinoj įkurti savo tėvynę ir iš viso pasaulio stengiasi sutraukti čia žydus, bet šitam priešingi tos šalies seni gyventojai arabai. Pernai arabai buvo sukilę prieš žydus ir riaušėse žuvo daug žydų ir arabų. Arabų Palestinoj su viršum 600.000, o žydų tik 100.000. Arabai pareikalavo iš anglų valdžios nebeleisti į Palestiną žydų. Kadangi arabus užtaria mahometanai, o jų Azijoj yra arti 300 milijonų, kurių žymi dalis gyvena Indijoj, tai anglų valdžia pritarė arabams ir sulaikė žydų įvažiavimą į Palestiną. Žydai tuo Anglijos valdžios parėdymu labai pasipiktino, visame pasaulyje dabar kelia labai daug protestų prieš anglus. Visiems įtikti niekas negali.

Italija. Italijos diktatorius Mussolini važinėdamas po Italiją pasakė keletą labai smarkių kalbų, kuriuose pabrėžė, kad Italija turi stiprinti kariuomenę ir ypač laivyną, ji pradėsianti statyti 29 naujus karo laivus. Šitokios Mussolini kalbos labai nepatiko prancūzams. Italų-prancūzų santykiai vis eina blogyn. Bijoma net, kad Mussolini norėtų atimti prancūzams kai kurias jų kolonijas Afrikoj, ypaš Tunisą. Tą savo apetitą aiškina jis tuomi, kad italų skaičius labai auga, žmonių prieauglis labai didelis, italai nebegali sutilpti savo tėvynėje, prancūzai gi visai nesidaugina, jų beveik visai nepriauga, jiems nėra reikalo kitur kraustytis, darbininkų jiems truksta, bedarbių nėra. Prancūzai italų norų patenkinki nenori, geruoju be abejo savo kolonijų neatiduos. Ginkluojasi italai, ginkluojasi ir prancūzai.

Rumunija. Netikėtai į Rumuniją grįžo kunigaikštis Karolis, kuris del apsiveidimo su nekarališkos kilmės moterim, buvo nustojęs sosto įpedinio teisių, po jo tėvo karaliaus Ferdinando mirties karalium buvo paskelbtas Karoliaus kelių metų sunūs. Kadangi aukščiausios valdžios pareigas ėjo tam tikslui sudaryta regencija, kuri nesugebėjo tinkamai rūpintis valstybės reikalais, Rumunijos liaudininkų vyriausybė nutarė, kad jai geriau bus turėti reikalą su vienu asmenim, o ne su kelių asmenų regencija, ypač, kad kunig. Karolis dedasi liberalu. Karolį parlamentas paskelbė karalium, visi gyventojai, išskyrus vadimają liberalų (ištikrųjų konservatorių) partiją, tam pritarė.

Tautų Sąjunga. Gegužės mėnesio Tautų Sąjungos Tarybos posėdis trūko tik 3 dienas. Svarbių nutarimų šitame posėdyje nepadaryta. Tautų Sąjungos pilnumos posėdis įvyks rugsėjo mėnesį. Tame posėdy bus kalbama apie Briando Paneuropos projektą. Apie Paneuropos sumanymus rašome skyrium. Tų sumanymų įvertinimą vėliau padarysime.

Paneuropos projektas

Žinomas Paneuropos judėjimo vadas Coudenhove Kallergi šios dienos Berlyno spaudoj paskelbė Paneuropos pakto projektą. Tuo projektu sąjunga turėtų būti pavadinta Europos valstybių sąjunga. Ji būtų laikoma įsteigta, jei paktą pasirašytų Europos valstybės, kurių bendras gyventojų skaičius sudaro, mažiausiai, 120.000.000. Ginčytini kompetencijos klausimai tarp Tautų Sąjungos ir Europos valstybių

sąjungos bus sprendžiami mišrios komisijos. Valstybės, įeidamos į Paneuropos sąjungą, turėtų tarpusavyje garantuoti kad ir toliau laikysis Tautų Sąjungos ir Kellogo paktų. Bet kuris užpuolimas vienos iš Europos valstybių sąjungos dalies būtų laikomas visos sąjungos užpuolimu. Visus konfliktus turėtų spręsti sąjungos teismas. Kilus konfliktui su valstybėmis, neį einančiomis į sąjungą, sąjungos nariai kreipsis į Tautų Sąjungą arba į tarptautinį Haagos tribunolą. Europos valstybių sąjungoj tautinės ir tikybinės mažumos naudotųsi vienodomis teisėmis ir galėtų laisvai vartoti savo kalbą. Visos politinės ir militarinės sutartys, kurios jungia kai kurias valstybes ir kurios prieštarauja paktui, būtų laikomos atšauktos. Europos valstybių sąjungos organai yra šie: sąjungos taryba, sąjungos plenumo susirinkimas, sąjungos taryba sudarytų pirmuosius rūmus. Kiekviena vyriausybė siunčia į sąjungos tarybą vieną atstovą su vienu balsu. Sąjungos biuras sudaro vykdomąjį organą.

1929 m. rugsėjo 9 d. Ženevoje Europos valstybės vienu balsu pripažino, kad reikalinga institucija, kuri vienytų visas tautas federacijos ryšiais.

Toji institucija duos galimumų palaikyti nuolatinį tarptautinį solidarumą ir, reikalui esant, tuč tuojau susisiekti ir išspręsti visus klausimus, kurie liečia visas tautas.

Prancūzijos atstovas Briandas gavo mandatą nustatyti šio sumanymo svarbiausius pagrindus. Kiekviena valstybė turės juos panagrinėti ir pasakyti savo nuomonę iki š. m. liepos 15 d. Valstybių atsiliepimai bus surinkti specialiame raporte ir įteikti apsvarstyti sekančiai Tautų Sąjungos sesijai.

Šis žingsnis yra visiškai suprantamas, turint galvoje kolektyvišką valstybių atsakomybę už pavojų, kuris gresia Europos taikai politiniu, socialiniu ir ekonominiu atžvilgiu, jei tarp Europos valstybių nebus morališkų ir materiališkų ryšių.

1. Europos valstybių Federacija turi būti suderinta su Tautų Sąjunga. Ji jokiu būdu negali mažinti Tautų Sąjungos autoriteto ir privalo palengvinti jos darbą viso pasaulio tautų labui.

2. Europos Federacija negali remtis kokia nors grupe Europoje, arba kitame kontinente, kuri neįeina į Tautų Sąjungą.

Gyvendinama griežtai priešingą senoms muitų sąjungoms sistemą, Europos Federacija turi būti pagrįsta draugišku pasitikėjimu dažnai bendradarbiavimu su kitomis valstybėmis, vis viena ar jos įeina, ar neįeina į Tautų Sąjungą.

3. Europos federacija jokiu būdu negali įžeisti savo narių suverenumo teisės.

Reikalinga nuolatinė institucija Europos valstybių Tautų Sąjungos narių konferencija, kuri būtų Europos Federacijos vyriausiu organu. Be to turi būti nuolatinis politiškas komitetas iš Europos konferencijos narių ir sekretariatas.

Būsimoji Europos valstybių konferencija ar komitetas turi paruošti dirvą valstybių bendradarbiavimui šioje srity: bendra ekonomika, komunikacija, tranzitas ir finansai, higiena, intelektuališkas bendradarbiavimas, tarpparlamentiniai santykiai, administracija ir t. t.

Turi būti nustatyti nuolatinio Europos bendradarbiavimo metodai, nustatyta bendradarbiavimo forma tarp Europos Federacijos ir valstybėmis, neįeinančiomis į Tautų Sąjungą.

Pašaminės „Kultūros" mokyklos mokinių ekskursija ir d-ro J. Basanavičiaus vardo mokyklos mokiniai prie daktaro J. Basanavičiaus paminklo Rasų kapinėse. 1930-VI-10 d.

KORESPONDENCIJOS.

Pašaminė. Švenčionių apskr. Šių metų gegužės 18 d. „Kultūros" mokyklos vedėjas A. Karužas su vietiniu jaunimu buvo surengęs vakarėlį Vytauto Didžiojo mirties paminėjimui. Mokytojas Š. paskaitė apie Vytautą D., jaunimas suvaidino Gogolio „Piršlybos", vaikai—„Grybų barnis". Be to scenoje dainavo choras ir griežė stygų orkestras. Publikos buvo pilnas klūonas. Matėsi pora svečių ir iš Vilniaus. Vakarėlis pavyko labai gerai. Jaunimas šoko iki aušros.

Pašaminiečiai yra labai patenkinti savo mokykla, kurioje dirba labai energingas ir darbštus mokytojas. Dėka jo rūpesčiu pirmą kartą tapo padaryta vaikų ekskursiją į Vilnių Sekminėms.

Ekskursija atvyko Vilniun dar šeštadienį rytą, apsigyveno d-ro J. Basanavičiaus vardo mokyklos bute Tą pačią dieną šių dviejų mokyklų mokiniai su mokytojais aplankė Vilniaus miesto muziejų. Sekminių pirmą dieną ekskursantai buvo Kalvarijoj, iš kur grįžo garlaiviu. Pirmadienį buvo vakarėlyje, o antradienį—aplankė kartu su Vilniaus mokyklos mokiniais d-ro J. Basanavičiaus kapą Rasuose, ant kurio uždėjo atvežtą iš savo sodžiaus žalią vainiką. Prie lietuvių kareivių kapo vaikai sugiedojo himną. Be to, mokytojas stengėsi supažindinti vaikus su miesto gyvenimu. Vedžiojo juos gatvėmis ir aukstį rytą, ir dieną, ir vėlai vakarą. Aplankė daug bažnyčių, parodė aukštesnius namus, pavežiojo taksometru ir t. t. Vaikai, pirmą kartą pamatę Vilnių liko sužavėti. Anot jų—galima būtų čia ir pasilikti, tik... nebus ko valgyti. *D.*

N. LIETUVA.

Jonas Šimkus iš Trečio Fronto paleido apysaką pažymėtiną stiliaus gražumu. Pasakytume: taip būt rašiusi Žemaitė, jei „mokyta" būt buvusi ir mūsų dienas gyvenusi. Neilgame Šimkaus kūriny yra per 30 dar beletristų nepavartotų žemaitybių, vi-

siems betgi suprantamų. Greit pamatysim, ar bus jau Lietuva Žemaitės įpėdinio susilaukusi su jos temų ir fabulos įvairumu, keturiems tomams užtekusių, pamatysim, ar mokės Šimkus išvengt visų mūsų beletristų neišvengto trūkumo—*fabulos nebuvimo*... Visi Trečio Fronto beletristai džiugina kiekvieną realistinės literatūros mėgėją (nors jie liepia save *neo* realistais vadint).

Žemės ūkio ir pramonės paroda. Kaip jau rašėme, šio mėnesio 18 — 22 dienomis įvyks Kaune didžiulė žemės ūkio ir pramonės paroda. Parodoj laukiama iki 150.000 lankytojų. Atvyksta labai daug ekskursijų, ypač iš Amerikos. Lietuvos firmų parodoj bus apie 150, Latvijos apie 50. Be to dar dalyvauja Sovietų, belgų, danų, šveicarų ir net japonų firmos. Lietuviškos firmos parodoj išstatys odos, audinių, muilo, kartonažo, alaus, tabako, žemės ūkio, mašinų pramonės, daug amatų ir namų dirbinių. Parodos lankytojams suteikiamos įvairios lengvatos ir patogumai. Birželio 21 d. parodos komitetas rengia didelę gyvulių mugę.

Dainų šventė Vytauto D. garbei. Parodos metu, ***birželio 20 d.*** įvyks Kaune milžiniška dainų šventė, kuri, kaip ir ž. ūk. ir pr. parodą įvyksta kas keleri metai. Dalyvausią apie 200 visos Lietuvos chorų su 8.000 dainininkų—ių. Reikia tikėtis, kad ta šventė, kaip parodė prieš tai buvusios, parodys tūkstančiams klausytojų dainų šalies liaudies dainos tikrą grožį ir galybę ir padarys, aišku, didžiulį įspūdį. Tai bus vienas gražiausių Vytauto D. garbei ruošiamų paminėjimų.

Prof. Voldemaras garbės teisman. Del dažnai pasirodančių įvairiuose laikraščiuose prof. Voldemaro pasikalbėjimų, įžeidžiančių ne tik tautininkų sąjungą, bet ir Lietuvos valstybę, tautininkų s-gos O. Valdyba nutarė prof. Voldemarą traukti garbės teisman.

Latvių dailininkų ekskursija V. 24 d. Kaunan atvyko ir kelias dienas viešėjo latvių dailininkų, muzikų ir laikraštininkų ekskursija, iš viso 21 žm. Svečiai aplankė meno staigas, žymesnes vietas ir t. t.

Jubiliejai. Nesenai Kaune buvo minimis šie jubiliejai: *A Rucevičiaus*, slaptųjų vaidinimų organizatoriaus ir knygečio 50-ties metų amžiaus sukaktuvės, *dr. J. Šliūpo* 50 m. tautinio veikimo jubiliejus ir *gen. A Bulotos* 75 m. gyvenimo sukaktuvės.

Valst. Teatro Gastrolės provincijoj. V. Teatras VI. 2 išvyko provincijos, kur per pora savaičių duos spektaklius. Vaidins Mairomo 5 veiksmų istorinę dramą „Kęstučio mirtis“ („Vytauto išgelbėjimas”). V. Teatro turės, be abejo, provincijai didžiulės reikšmės.

Be to, Sekminių švenčių metu kaikuriuose provincijos apskričiuose dainavo žinomas mūsų dainius *Kipras Petrauskas* su viena geresnių mūsų operos dainininkių—*V. Jonuškaite*—Zauniene. Kaip matome, mūsų garsusis Kipras bevažinėdamas po platųjį pasaulį, neužmiršta ir mūsų provincijos, taip išsiilgusios dainos meno.

Universiteto užuojanta. Be Lietuvos valdžios, del ašigalių tyrinėtojo Fr. Nanseno mirties užuojantą taip pat pasiuntė ir Liet. Universitetas.

V. Teatro ir Operos sezonas pasibaigė paskutinėmis gegužės, m. dienomis. Nežiūrint to, V. Teatras, o gal ir Opera Parodos metu duos lankytojams visą eilę spektaklių.

Raš. Minslovas Kaune. Gegužės m. 29 d. į Kauną atvyko iš Rygos žinomas rusų rašytojas S. Minclovas, kurio pagarsėjęs romanas iš Lietuvos senovės „V. liasach Litvy“ („Lietuvos miškuose”) prieš metus pasirodė ir lietuvių kalboje. Lietuvoj susipažinęs su istorinėmis vietomis jis rašysiąs romaną iš Vytauto D. kovų gadynės.

Viso pasaulio lietuvių jaunuomenės kongresas, kaip jau rašėme, įvyko Klaipėdoje šio m. 10 d. Kongreso dienotvarkėj buvo ir žinomo mūsų rašytojo—mintytojo *dr. Vydūno* paskaita jaunuomenei. Kongresan išvyko Vytauto D. Gimn. Vilniuje abiturj. Vt. Alseika. Apie Kongreso darbus parašysime kitam n-ry.

Ž. Ū. ir Pr. Parodon Kaune pasiuntėme savo korespondentą. Parodos aprašymas bus įdėtas kitam n-ry.

Potvynis Kaune. 27 d. gegužės mėn. smarkus lietus užpylė gatves. Sugadinta keliai ir sutraukta telefono vielos.

Kultūros švietimo d-jos narių susirinkimas. Gegužės mėn. 21 d. šiauliuose įvyko „Kultūros“ Šviet. d-jos susirinkimas.

Ši draugija leidžia mokšlišką žurnalą „Kultūrą“ ir užlaiko Liaudies universitetą. Nors materijalė padėtis yra sunki, bet darbas varoma sekmingai. Per paskutiniuosius 2 metus L. Universitetas suruošė 50 paskaitų.

Socialdemokratų byla. Gegužes 28 d. kariuomenės teismas nagrinėjo kelių socialdemokratų bylą: Alf. Jakubėno, St. Galinio, K. Bartuškos, Ad. Dagio, Alf. Gučo, K. Ausiejaus, St. Vasiliaus ir Bigelio. Buvo kaltinami už ruošimą perversmo. Teismas visus išteisimo.

Prašo pasigailėjimo. Kun. pralotas Olšauskas nuteistas 6 metams kalėti už papildytą žmogžudystę, prezidentui davė prašymą, prašydamas dovanoti bausmę.

Lietuvos banko valdytojas. Ministerių kabinetas nutarė prisstatyti Respublikos Prezidentui Lietuvos banko valdytoju paskirti pris, adv. p. Vladą Stašinską.

Naujas Universiteto statutas. Paskelbtas naujas Universitetas statutas, kurį Respublikos Prezidentas patvirtino. Universitetas vadinsis Vytauto Didžiojo Universitetu. Nauju statutu aukštesnysis Universiteto personalas renkamas fakultetų ir per Senatą ir švietimo ministerį pristatomas Respublikos Prezidentui tvirtinti. Lig šiolei Universitetas turėjo pilną autonomiją, dabar tos autonominės teisės tapo bent kiek aprėžtos.

Gegužės 23 dienos įvykių atbalsiai. Policija padariasi kvotą ir išaiškinusi, kas tuosė įsišokimuose ir langų daužyme dalyvavo. Jų esą apie 60. Visi lenkų įstaigų langų daužytojai atiduoti teismui.

Laiškas iš Argentinos.

1930 m. vasario 16 d. nuvažiavau ir aš Argentinon. Maniau, kad tenai bus galima užsidirbti dolerių, kad sugrįžus padaryti savo tėvyškėje geresnį gyvenimą. Bet tikrenybėj pasirodė visai kas kita. Nuvažiavus man į Argentiną 18 dienų teko būti be darbo. Ne tik man vienam, — apie 3000 žmonių tu-

rėjo šitaip gyventi. Jų tarpe buvo apie 200 lietuvių. Dabar Argentinoj gal keli šimtai tūkstančių bedarbių. Ypatingai jų daug Buenos—Aires mieste.

Devynioliktą, dieną mano buvimo Amerikoj nuėjau Jono Jokubaičio „Lietuvių Agencijon", apie kurį girdėjome, kad duoda darbą gelžkelio tęsime. Mane ir mano draugus lietuvius, jisai užrašė ir liepė ateiti kitą dieną. Atėjome kitą dieną, liepė dar kitą, ir taip jisai suvedžiojo mus visą savaitę, kol galutinai darbo neatsakė. Rusams gi tuo laiku, ir ukrainams davė darbo, kurie kitą dieną ir išvažiavo į paskirimo vietą.

Turėjome eiti ir pirkti darbą Agencijoj. O darbas, lai apsaugoja nuo jo Dievas, ne tik mus, bet ir mūsų priešininkus. Dirbame juodžiausius ir sunkiausius darbus, kad po 7 dienų nuo prakaito stačiai supuva ant kūno marškiniai. Labai yra karšta. Mūsų partijoj kasdien 10—15 žmonių apalpsta. Kraujas bėga iš burnos ir nosies. Daug žmonių žūsta už nieką nuo įkandimo visokių vabzdžių, gyvačių ir žvėrių, o daug ir juodieji prižiūrėtojai (taip vadinami kapitonai) užmuša. Savo akimis mačiau: — guli žmonės mirę, o jų lavonus drasko paukščiai.

Gyventi man tenka, kaip ir visiems Europiečiams, brizentinėse „palatkėse". Lygiai taip, kaip pas mus čigonai. Jos yra mažos — gal 2 žmonėms ir geras būtų, o reikia gyventi šešiems. Lietui lyjant tenka gulėti kuone vandeny. Naktį neduoda užmigti visoki vabalai, kurie taip apkandžioja, kaip pas mus bitės.

Į dieną uždirbu 2 pesu (apie 3 zlotus). Štai kaip mūsų broliai gyvena Argentinoje. Taigi G. skaitytojai praneškite saviesiems ir pažįstamiems, kad nevažiuotų į tą prapulties šalį, į Argentiną. Ir aš tikėjausi geresnią dalį čią rasti, bet dabar tik supratau kokią didelę klaidą padariau. Verčiau savo šaly ubagauti, negu kad svetimon nešti savo jėgas ir kaulus sunykimui.

J Laurinavičius

KRONIKA.

Vilniaus Lietuvių „Kultūros" švietimo draugijos metinis narių susirinkimas. Įvyko birželio 9 dieną. Dalyvavo 25 nariai ir keletas svečių, iš viso apie 30 žmonių. Skyriai delegatų neatsiuntė. Susirinkimo pirmininku buvo išrinktas pil. P. Karazija, sekretorium p. Čepulytė. Valdybos vardu pranešimą padarė d-ras Alseika. Iš pranešimo paaiškėjo, kad draugija turi tuo tarpu dar tik dvi liaudies mokyklas: vieną Vilniuje, kitą Pašaminėje Švenčionių apskryty. Pašaminės mokyklai steigti buvę labai daug kliūčių, inspektoratas nenorėjęs koncesijos duoti, nes Pašanimėje yra lenkų valstybinė mokykla, iš kurios dabar visi lietuvių vaikai, arti 40, perėjo į „Kultūros" draugijos įsteigtą lietuvišką mokyklą. Šiais metais valdyba gavusi iš 4 valsčių sodiečių reikalavimų įsteigti jų sodžiuose mokyklas, pareiškimuose esą po 30—40 tėvų parašų. Del trijų mokyklų Valdyba padavusi jau valdžiai prašymus. Draugijos įregistruotų skyrių tuo tarpu tik du esą: Geliūnuos Gervėčių valsčiaus ir Kiekštuos Tverečiaus valsčiaus. Buvę reikalavimų ir iš kelių kitų vietų, bet kai kur Centro Valdyba neradusi naudinga skyrių steigtį arba jie dar nepatvirtinti. Įregistruotuose skyriuose esą po 40 narių, skyriai veikia gana gerai. Valdyba atlikusi daug ir kitų darbų, šelpusi, kiek lėšos leido, kai kurius našlaičius moksleivius, steigusi knygynus, rengusi paskaitas vakarėlius, rinkusi aukų badaujautiems. Visiems tiems reikalams valdyba susirinkusi bent kiek aukų iš vietinės visuomenės, bet daugiausiai aukų (arti 1.500 dolerių) valdyba gavusi iš Amerikos lietuvių visuomenės, kuriai valdyba davusi apyskaitą ir pareiškusi širdingą padėką. Paskutiniu laiku kasoj pinigų visai nebesą, net jau pasiskolinta, bet valdyba tikisi, kad Amerikos lietuvių visuomenė aukų atsiųs, nes pasitikėjimas „Kultūros" draugija visuomenėje labai padidėjęs, visa sveikai galvuojauti lietuvių intetigentija „Kultūros" draugijai pritaria ir randa, kad ji Rytų Lietuvoj būtinai yra reikalinga. Savaimi suprantama, kad „Kultūros" draugija jokio partyvinio pobūdžio neturi, yra tiktai švietimo organizacija. Revizijos Komisija radusi visus dokumentus tvarkoj, visos išlaidos pateisintos dokumentais.

Po Valdybos ir Revizijos Komisijos pranešimų ėjo naujos valdybos ir Revizijos Komisijos rinkimai. Į Valdybą slaptu balsavimu išrinkti tie patys asmenys, kurie taip pat pasiskirstė ir pareigomis, būtent: pirmininkas d-ras D. Alseika, vice-pirmininkas St. Matjošaitis, iždininkas d-ras J. Šlapelis, sekretorius P. Tamulevičiūtė, narys be pareigų A. Valaitis. Kandidatais išrinkti P. Karazija ir A. Krutulis. Į Revizijos Komisiją išrinkti: V. Kairiūkštis, Vl. Narbutas ir A. Birinčikas.

Iš Vytauto Didžiojo Komiteto. Birželio 6 dieną įvyko Vytauto Didžiojo Komiteto posėdis su provincijos nariais. Keturių narių komisija turėjusi pasikalbėjimą su Lenkų V. D. Komiteto atstovais, bet nieko konkretaus nesužinoję ir nenutarę, lenkai kvietę lietuvius pasiųsti delegatus į lenkų organizuojamą viso krašto komitetą, bet lietuvių delegatai pareiškę nuomonę, kad Lietuvių Komitetas delegatų nesutiksiąs siųsti, tam komisijos nusistatymui visi Lietuvių Komiteto nariai ir pritarę. Su gudais dar Komisija nesikalbėjusi. Susirinkime kilo įvairių sumanymų del iškilmių ruošimų ir paminklo statymo. Kadangi Vilniaus Kapitula nesutikusi leisti statyti sarkofago Katedroje, nutarta įmūryti šv. Mikalojaus bažnyčioje marmūro lentą su atatinkamu parašu. Išrinkta akademijai ruošti Komisija į kurią įėjo: kun. d-ras A. Viskontas, d-ras D. Alseika, K. Stašys ir A. Juškevičius. Komisijai patarta kooptuoti į komisiją choro vedėjas A. Krutulis.

Talentų ar mecenasų skurdybė? I. Vl. Vytauto Gimnazija rodė visuomenei savo mokinių pažangumą muzikos srity. Bet visuomenė neatėjo mokinių džiaugsmu pasidžiaugt... (mat, graži buvo vasaros diena). Peržvalgos programoj buvo daugiau ne 30 nr., kurius atliko 100 mokinių. Nekalbant apie dainavimą, kurs dėstomas kiekv. gimnazijoj, Vytauto Gimnazija tuo yra už kitas pranašesnė, kad turi dar 4 muzikos mokytojus (2 rusu ir 2 lenku) mokančių įvairiais instrumentais. Visą muzikos dalyką tvarko prof. Gałkowski, baigęs rusų laikais konservatoriją. Popietinėmis muzikos pamokomis per dvejus metus tiek išmokinta, kad skambino Grigą ir Šopeną. Gabumų kokių nematyt, išskyrus Zacharą, Karosą, Velecką. Vytauto Gimnazijoj užpernai gabesnieji mokiniai galėjo dar paišybos atskirai mokytis vadinamoj Kairiūkščio studijoj. Lenkijos pedagoginėj parodoj

lietuvių gimnazistų darbai (*Drėmos Macutkevičiaus, Butkūno, Kasciuškos*) neturėjo sau lygių, nors Lenkijos gimnazijos eksponatų buvo keli tūkstančiai. Dabar studija panaikinta, nes trūksta lėšų. (Vos 1000 auks. tereikėję, ir studija būt tebegyvuojanti). Jeigu paišybos mokytojas Kairiūkštis laiko lenkiškas paskaitas meno skyriaus Universiteto studentams, tai savo žinių ir darbo jis, rodos, nepaskystų ir lietuvių jaunimui. Jeigu netrūksta lėšų rautams (pav. Švenčionių Ryto sukaktuvinis balius!), kur paleidžiama kelis šimtus auksinų *ne privatinių lėšų*, tai antatiek paskyrus paišybos ar teatro studijai, nauda būt dešimteriopa. Rautais niekam neužimponuosim, nes lenkai visados bus šioj srity išmoningesni... Ar tai ne skaudu, kad Vilniaus mokyklos po 10 metų darbo tėra davusios 1 balsesnę dainininkę (lenkų konservatoriją išėjusią)? Ar jau taip mūsų kraštą lenkams valdant nuskurdo, kad ir talentai imtų nykt? Juk prieš karą Vilniaus kraštas davė 2 dideliu dailininku, kuriais Lietuva didžiuojas: Čiurlionį ir Petrauską.

Lenkijos Prezidentas Vilniuje. Birželio 14 d. atvažiavo į Vilnių Lenkijos Prezidentas p. I. Mościcki's. Lenkijos Prezidentas Vilniaus krašte viešės ligi liepos mėn. 2 dienos.

Gimnaziją baigė 28 abiturientai. Visus egzaminus išlaikė ir gavo brandos atestatus šie Vytauto Didžiojo Gimnazijos mokiniai humanistai: Abaravičius Mykolas, Alseika Vytautas, Astaška Jonas, Bielinis Stanislovas, Blaževič.us Silva, Budrevičiūte Ona, Burokas Augustinas, Tijūnelytė Jadvyga, Čelnaitė Apolonija, Čenys Pranas, Grybauskas Petras, Kazlauskas Jokūbas, Kuzmickaitė Viktė, Markavičius Juozas, Micevičius Juozas, Pangonis Antanas, Samakaras Albinas, Samakaraitė Juozapa, Steponavičius Julius, Šikšnytė Elena, Žegždrinis Juozas, Žilėnas Vincas, Estka Ričardas,—realistai: Balčiukas Petras, Blaškauskas Kazys, Macutkevičius Boleslovas ir Pūkas Vladas. Širdingai sveikiname.

Smerktinų įvykių smerktinas atbalsis. Sekminių lenkų mitingas, pasmerkęs kauniškių lenkų įstaigų apdraskymą buvo Vilniaus miesto salėj. Žmonių buvo gana daug: ne 50 kaip rašo „V. R." ir ne 2000, kaip rašo „Dz. Wil.", bet su viršum 500. Pirmininkavo profesorius Erenkreicer; jis ir kiti kalbėtojai pakartotinai minėjo, jog lenkai nejaučią jokios neapykantos lietuvių tautai, visų lietuvių nekaltiną, tik Kauno valdžią smerkią. Bet greta tų žodžių buvo ir labai negražių: „visa lietuvių tauta galėtų sutilpt lenkų sostinės kinuose... Per 23 gegužės įvykius Kaune „pobito polaków"... Lietuvos valdžia įvykių nepasmerkė ir atpildo nepadarė... Kalbant lenkiškai Lietuvoj tuoj išgirsi r kšmą: „šalin į Variuką"! Universiteto prof. P. Erenkreicer leido šitokius prasimanymus skelbt. (Ne visi tokie ir profesoriai nes pav. prof. Kościałkowski's pėr pamoką pasakęs, jog netikįs lenkų laikraščių žiniomis apie Kauno įvykius). Koks ponio iš Vilkmergės, 5 metus kalėjęs Kaune už Pochodnios mokyklą, dėstė, kad žmonės Lietuvių nepatenkinti dvarų dalinimu, nes nebesą kur beuždirbt duonos: kolonistai ir duodami po 7 ha žemės nenorį imt. Visa lenkų neapykanta einanti iš lietuvių gimnazijų, o žmonės lenkus mylį. Oratoriai kvietė valdžią „prispaust Lietuvą prie mūro", susirinkimas pasiuntė karingas telegramas Prezidentui ir Marš. Pilsudskiui; girdėt buvo iš publikos balsų—prašyt reikia Želigovskio, kad nuėjęs nubaustų Kauną...

Prie ko priveda aklas šovinizmas. 29 d. gegužės mėn. jaunuolių banda, kurių tarpe buvo lenkų moksleivių ir studentų, puolė ramiai stovinčius Katedros sodely lietuvių moksleivius ir smarkiai apdaužė. Nukentėjo: Astaška, Jankauskas, Sukackas ir Valiukonis.

Svečiai. 29 d. gegužės mėn. atvyko į Vilnių Rygos lietuvių gimnazija: moksleiviai ir mokytojai, iš viso apie 90 asmenų. Vilniuje aplankė istorines ir šiaip žymesnes vietas. 31 d. geg. mėn. svečiai išvažiavo. Vietinė visuomenė ypač jaunimas svečius širdingai priimenijo.

Areštavo mokinius. Kaip „Słowo" praneša gegužės mėn. 25 d. tapo areštuoti peržengiant administracinę liniją: K. Čibiras, A. Raginis ir Bartoška, visi V. D. G. mokiniai.

Areštuotas studentas Žižmaras. Prieš mėnesį išteisintas b. skautų vadas Žižmaras nežinomų priežasčių vėl suimtas, sėdi Lukiškio kalėjime.

Gimnazijos koncertas. Birželio 15 d. Pirklių Salėje buvo Vytauto Didžiojo Vilniaus lietuvių gimnazijos koncertas. Gimnazija pasirodė turinti labai gerą chorą, gerą orkestrą, vieną gerą smuikininką ir kelias geras solistes, tos gimnazijos auklėtines. Koncerte dalyvavo ir mūsų žinoma dainininkė p. M. Pranɔūzevičiūte, kuri labai gražiai padainavo kelias arijas iš operų. Publikos mažai tebuvo.

Nuvėsusios Nau ienos.

Vilnius pusiau. Krikščionių-demokratų atstovai *Vailokaitis ir Jokantas* pripažinę, jog Lenkija yra tuo kaimynu į kurį turinti Lietuva atsiremti, taip neperseniai parašė lenkų laikraščiai, minėdami nenusisekusias pastangas sufederuot Lietuvą su Lenkija. Minėtų Lietuvos atstovų žodžiai buvę lenkų užprotokoluoti. (1921 m. pasitarimuose su lenkais). Šiemet, girdėt, krikščionys demokratai esą dar labiau suminkštėję, nes jau kalbą apie Vilniaus padalinimą lenkų ir lietuvių tarpe: Lietuvai tektų... Šnipiškis ir 5 Žvėryno gatvės.

Lenkų generolynas Vilniuje gailestauja Vyskupo Matulevičiaus! Taip, nes lietuvis vyskupas jiems nedraudęs katedroje pirmose vietose prie altoriaus, o dabartinis arkivyskupas karininkų nei generolų nebeįleidžiąs į tas garbingas vietas. Buvęs pasiųstas ultimatumas, bet arkivyskupas jo neišsigandęs, todėl kariai dabar boikotuoją katedros pamaldas. Arkivyskupas teip griežtai pasielgęs tik Vatikano nurodytas. Šventoji apeigų kongregacija buvus paklausta: 1) Ar toleruotinas yra iš senovės sekamas paprotys, kad pasauliniai asmenys per iškilmingas mišias eitų į presbiteriją ir ten stovetų ar sėdėtų? 2) Ar tatai yra leistina Respublikos vietos karininkams? 3) Ar leistina, kad pamaldų metu civilinės valdžios aukščiausis atstovas sėdėtų pakeltoj vietoj prieš apdengtą klūpomą stalelį 2 karininkų asistuojamas? Šv. kongregacija daug galvojusi atsakė į 1 ir 2 klausimą — *ne*, o į 3 — *taip*. (1930 IV 12).

Moniuškai, buvusiam vargoninkui, o dabar garsiam kompozitoriui Lenkijoj neseniai pastatytas jau ne pirmas paminklas. Apie Moniuškos tautiškumą turime įdomių žinių:

„Nieko naujo neesu sukuręs—ta pati mintis, kuri skamba mano kuriniuose, sruvena senovinėse žemaičių dainose nuo Nemuno lig Baltijos, nuo Prūsų lig Kuršo. Išgirsi ją Nevėžio ir Dubysos pakrantėse, ant ryto rasos sparnais atskriejančios į mūsų klausą; pajusi ją į tavo širdį dusnojančią pavakarėmis atplūdusią su besileidžiančios saulės spinduliais. Yra tai giesmės, kurias tolimi amžiai atidavė Žemaičių liaudies atminčiai, ir kurias jis moka perduot jausmingais ir įvairiai iškilmingais balsais, savo sveikąja krūtine geresnės ateities besiilgėjančia. Aš nieko nesukūriau: jausmingomis jaunystės dienomis keliaudamas po Žemaitiją, prikvėpavau žmonių dainų kvapo ir nenoroms suliejau į visus mano kurinius, gerbdamas jį kaipo šventą tolimiausių Paikų palikimą ir kaipo akivaizdinį įrodymą lietuviams įgimto poetiškumo". Žinau, sako Triplin, jog tokioje dvasioje kalbėjo man Moniuška, tik toli gražu gražesniais žodžiais.

Maniuška teip jautrus kaip Meyerberas ir dar gilesnis Žemaičių raudomis sužavėtas dar didesnius sukūrė dalykus... Būdamas Žemaitijoj turėjau progos keletą kartų, auštant ir brėkštant, patikrint Maniuškos žodžių teisingumą: Žemaičių raudos gal įkvėpt tauriausias mintis ir sukurt šedervus". D-ras *Triplin*.

Apie Kauniškius lenkus istorikas Jakubowski išspausdino raštą, kurs labai turės būt mūsų „lenkams" nemalonus, nes mokslininkas įrodo vadin. „lenkų" lietuvišką kilimą. Jakubowski kalba apie 2000 ket. kil. plotą 60,000 gyvenamą, kur esą 30,000 lenkais save vadinančių; seimą renkant to ploto gyventojai šiteip balsavo už lenkų sąrašus: Babtų vals. 60%, Turženų 63, Vendžiogalos 72, Lapių 90%, Jonavos 45, Dotnuvos 44, Žeimų 44, Raudondvario 39, Kedainių 37% balsavo už lenkų sąrašus. Fantazija vadindamas lig šiol skelbtą teoriją apie Lietuvos kolonizavimą lenkų belaisviais, Jakubowski, remdamasis Ptašickio išleistais Lietuvos ricierių sąrašais 1567 m., parodo jog tais metais minėtas vietos šlėktų tirščiausiai buvusios gyvenamos. Tie šlėktos sulenkėję XIX amž. įpusėjus: kai rusai užsimoję Lietuvą atlenkint, tada ir laimėjusi lenkų kultūra. Džiūgu mums yra matyt lenkų profesorių bent dabar pripažįstantį, ką visados skelbė lenkų pravardžiojamieji litvomanai.

Ilga Vytauto nosis lenkų pramanyta! „Kastiuška, Lenkų diktatorius 1794 m., buvo plačiai pagarsėjęs savo išvaizdos bjaurumu. Tačiau lenkai švęsdami jo jubilėjų atvaizdavo jį labai gražiu ir simpatingu vyru—rašo poni Paškevičienė. Tą patį esą reikalinga ir mums lietuviams su Vytautu padaryt. „Man pavyko įtikint dailininką Aleksandravičių—rašo ji,—kad Vytauto portretas Vilniaus katedroje yra vėliau pieštas ir paremtas lenkų tradicija — su sieksnine nosim". („*Ryto*" dienrašty).

Carų brangenybių rinkinys, bolševikų turimas, įkainotas į 264 mil. dol., jos laikomos dėžej, elektros vėlomis apiprotoj. Carienės Katrės karūna įkainota į 52 mil. dol.

Pipiežiaus laikrodis. „Popiežius turįs vieną brangų brangiausiais akmenimis apsegistą laikrodėlį, kurs mažiausiai vertas apie 30 milijonų dolerių — rašo Chicagos katalikų laikraštis „*Draugas*". *M. U.*

Lenkų valstiečių būvį vaizduoja šie valdiškos anketos (teiravimos) daviniai: Penkiose centro vaivadijose 296 tūkstačiai žemdirbių talpinasi 1 kambary, 77 tūk. gyvena 2 kamb. ir tik 4,246 ūkininkai teturi po 3 kambarius. Tamsių kambarių rasta 58%, pustamsių 23% ir tik 19% šviesių. Neatidaromų langų 40%, be langelių (fortkos) 83%; tik 4 iš 100 ūkininkai turi krosnis pasidarę, kiti šildos iš virtuvės; tik 6 iš 100 turi žieminius langus. Tik 20 iš 100 gryčių turėjo medinęs grindis 7% supuvusių), molines turėjo 66% ir žemines 5%, 80 iš 100 aslų rasta nešvariausių; 23% visų trobų buvo kiaurais stogais, 10% valstiečių gėrė nešvarų vandenį, 67% — abejotiną. Ši anketa ištyrė 17639 kumietynus, kur gyvena 102 tūk. kumiečių ir vaikų (18% visų Lenkijos kumiečių skaičiaus). Daviniai iš „Przegląd Ubezpieczeń Społecznych Nr. 4". Palyginus lenkų ir lietuvių statistikos davinius, būtų galima tart katra dvėjų tautų yra kultūresnė?

Ar tiesa? Lenkų laikraščiai rašo, kad tarptautinė komisija „Karty gleboznawczej" (žemės rūšių Žemėlapio) Vašingtone 1927 m. pavedusi lenkų prof. Mikłaszewski'ui padaryt *Lietuvos* Žemėlapį, nes lietuvių tarpe nebuvę specialisto... *M. U.*

Pernykščios naujienos.

82% Lenkijos gyventojų pernai turėjo mėnesinio uždarbio mažiau per 150 auks. ir 6,5% turėjo per 1000 auks. daugiau. Amerikos darbininkas daugiau uždirba už Lenkijos darbininką 403%.

Du milijonai protokolų, policijos surašytų, davė iždui 37 mil. auk. Vaikus atmetus, matyt, jog kas sekmas Lenkijos pilietis buvo nubaustas.

Cukraus vartojama Varšuvos vaivadijoj 20 kilų, Vilniaus v. 8,2 kilų (asmeniui), Danijoj 54 kil. Anglijoj 44.

Lenkų karvės prieningumas 1000 litrų, Latvijos 1900, Danijos 2000.

Vištų tenka tūkstančiui gyventojų Lenkijoj 140, Danijoj 650, J. Amerikoj 747.

Autų Lenkijoj 22.000, J. Amerikoj 23 milijonai.

10 milijonų kaimiečių Lenkijoj gyvena vis vienoj pirkioj, 6 mil. turi po 2 trobas. Grindų trobose neturi 33% Kielcų ir 7% Balstogės apyg.

ĮVAIRIOS ŽINIOS.

Žolė amžiui prailginti. Seniausias pasauly žmogus, kinietis Li Ching Yun, turįs apie 250 metų, tvirtina, kad jis susilaukė tokios gilios senatvės, valgydamas tam tikrą žolę. Botanikų nuomone, ši žolė („Hydrocotyle Asiatica") yra seniai pagarsėjusi indų ir kinų tarpe, kaipo augalas, prailginantis žmogaus gyvenimą. Bet tik neseniai anglai ir prancūzai mokslininkai suprato tikrai svarbią jos reikšmę.

Anglų valdžia paskyrė didelę sumą pinigų gamtos institutui Ceylone tolesniam šio augalo tyrinėjimui, nes jau ir dabar medicinoje, augalas skaitomas vienas iš svarbiausiųjų vaistų.

Ceylono gyventojai yra įsitikinę, kad drambliai ilgai gyvena (iki keturių šimtų metų) todel, kad daug ėda šios žolės, kurios labai daug auga šiltų kraštų miškuose.

Kaip kitur saugojamas dorovingumas. Niekur, tur būt, taip nekovojama su viešu ištvirkimu ir taip nesaugojamas dorovingumas, kaip Olan-

dijoj. Kai kurios olandų administracijos įstaigos išleido tokių įstatymų, kurie gali sukelti tik gardaus juoko. Antai vieno nedidelio miestelio burmistras įsakė, kad kinematografe vyrai sėdėtų atskirai nuo moterų. Mat, kinematografe, rodant paveikslus, tamsu ir porelės dažnai nepadoriai elgiasi, net bučiuojasi.

Kito miestelio burmistras pasirodė dorovingumo atžvilgiu dar griežtesnis. Jis įsakė, kad viešose vietose: soduose, parkuose ir t. t. jaunos, nevedusios porelės gali sėdėti ant suolų tik vieno metro atstumo vienas nuo kito. Policijai įsakyta daboti, kad porelės nesusėstų per arti.

Knygų pasaulis. Tarptautinė leidėjų statistika paduoda tokius išeinančių knygų skaičius.

Pirmą vietą užima Vokietija, kurios kasmetiniai leidiniai siekia 30.000 pavadinimų, t. y. beveik lygų prieškariniams laikams.

Antroj vietoj Anglija, kur išleidžiama po 11000 knygų kasmet.

Prancūzijos knygų leidimui neigiamos įtakos turėjo Didysis karas sumažinęs leidinių skaičių nuo 11000 iki 4000; bet dabar ir Prancūzija atsiekė jau prieškarinės normas t. y. 11000 tomų kas metai.

Trys milijonai priklauso vienam. Fordo fabrikuose kur gaminami automobiliai dirba 200,000 žmonių. Darbininkui mokama mažiausiai 6 doleriai dienai. Bet iš viso su Fordo pramone surišti 3 milijonai jam tarnaujančių žmonių.

Keliaujas universitetas. Laivu keliaująs aplink pasaulį universitetas buvo suorganizuotas 1926 metais amerikiečių. Universitetas išvažiavo laivu „Rymdam“ spalių mėn. 1926 metų. Universiteto vedėju buvo prof. James E. Lough. Kiekvienas studentas sumokėjo po 2500 dolerių kelionės išlaidoms. Iš įvairių Amerikos universitetų studentų skaičius siekė 450 žmonių, tarp jų 120 moterų.

Keliaująs universitetas turėjo išeiti nustatytą vienerių metų mokslo programą. Tikslas — arčiau pažinti svetimas šalis, laboratorijos, gimnastikai salės—visi patogumai.

Universitetui vadovavo 50 profesorių iš visos Amerikos Paskaitos skaitomos iš astronomijos, biologijos, botanikos, ekonomijos, geografijos, istorijos, matematikos, žurnalizmo, svetimų kalbų i t. t.

Du gydytojai ir trys gailestingos seselės lydėjo universitetą kelionėje. Savo kelionėje laivas aplankė 37 šalis Europoj ir Azijoj padarydamas viso 50.000 mylių kelionėje. Gegužės mėnesy 1927 metais universitetas grįžo į Ameriką.

Amerikos paslaptis. Amerikos mokslininkas ir įstaigos kasyklų pramonei kelti direktorius Tomas Rid šitaip pasakoja apie tai, iš kur atsirado Amerikos turtingumas. Jis sako šitaip:

Gamtoj pilna turtų ir naudingų žmogui dalykų. Reikia tik mokėti juos paimti, o paimti turtus galima tik darbu ir nusimanymu. Kai dėl darbo tai svarbu, kad tuo pačiu darbu būtų galima pasiekti daugiausia naudos. Darbas privalo būti taip sutvarkytas, kad nereiktų kartoti be reikalo to paties veiksmo. Dėl to tai vandens pakėlimas į namus pompa apsieina daug pigiau negu nešiojimas jo rankomis su kibiru, nes žmogus su kiekvienu kibiru vandens priverstas nešioti ten ir atgal savo kūną.

Antras dalykas; darbo reikia suvartoti tik tiek, kiek būtinai reikia, kad pasiektumėm tikslą. Jei tvirtas, stiprus vyras nešioja laiškus, tai yra netikslus pajėgos naudojimas. Labai svarbu yra darbo specializacija. Jeigu žmogus dirba tik vieną kokį ne perdaug sudėtingą dalyką, tai jis jį padaro greit ir gerai. Darbo specializacija Amerikoj pasiekė beveik aukščiausio laipsnio. Taipogi svarbu darbo intensingumas arba, kaip mes sakom, darbštumas. Visą tai suėmus kartu, Rid savo tyrimais nustato šitokią darbo našumo lentelę:

Jei kiniečio darbo vaisius prilyginti 1, tai tuo pačiu laiku ir tomis pačiomis aplinkybėmis indas padarys $1^1/_4$, rusas $2^1/_2$, italas $2^3/_4$, japonas $3^1/_2$, lenkas — 6, olandas — 7, prancūzas—$8^1/_4$, austras—$8^1/_2$, čekoslovakas — $9^1/_2$, vokietys — 12, belgas—16, anglas—18, kanadietis—20, amerikietis—30.

Iš čia matom, koks didelis skirtumas tarp mokyto ir nemokyto darbininko. Amerikietis padaro trisdešimt kartų daugiau už rusą. Dėl to tai Amerikos darbininkas, nors gauna daug kartų daugiau už kinietį ar rusą, vis dėlto jis yra pigesnis, nes jo darbo našumas 30 kartų didesnis negu kiniečio.

Apskaičiuota, kad Amerikos automobilių fabrikuose darbas dešimt kartų našesnis negu Europos.

Netolimos ateities išradimai. Kokių išradimų šiandien laukia žmonija? Į šį klausimą stengiasi atsakyti Amerikos mokslininkas-inžinierius R. Babson. Jis sustatė netolimoj ateity numatomų išradimų sąrašą. Štai jie.

Po metų kitų bus išrasti automobiliai, kurie žymiai skirsis nuo šiandieninių taip kaip šiandieniniai skiriasi nuo tų, kuriais žmonės važinėjo prieš 30 metų. Ateities automobiliai turės motorus, kurie galės važiuoti į š o n u s, lygiai taip kaip dabar važiuoja į priekį ir užpakalį. Dabartiniai gazolino motorai būsią pakeisti Dieselio motorais, kurie naudos p a p r a s t ą n a f t ą v i e t o j b e n z i n o.

Aviacijoj svarbiausias išradimas būsianti šviesa, kuri sugebės pereiti per ūkanas. Jau šiandien oro susisiekimo punktai naktims apšviesti vadinamomis Neono lempomis, kurios parodo lėktuvams kryptį ir nutūpimo vietą.

Toliau žmonės išmoks sunaudoti saulės šviesą, jūrų bangavimą, potvynį ir atoslūgį ir žemės šilumą, kaipo neišsemiamos pajėgos šaltinius. Elektros srity t r u m p ų b a n g ų sunaudojimas padarys pradžią naujam laikotarpiui. Prie radio iki šiol buvo vartojomos veik tik ilgos bangos. Tuo tarpu, mokslininkų nuomone, trumpos bangos pasižymi nepaprastomis ypatybėmis. Kaip tik jos bus tiksliau ištirtos, užgims visai nauja elektros pramonės šaka.

Iš miestų u g n i s v i s a i i š n y k s i a n t i; viskas bus pakeista elektra. Ateisiąs laikas, kada įstatymais b u s d r a u d ž i a m a l a i k y t i n a m u o s e u g n i s. Žmonės išmoks perduoti elektros srovę per didelį atstumą. Šiluma miestuose bus skirstoma iš didelių centralinių apšildymo stočių, kaip tai šiandien jau yra su vandentiekiu.

Prie šių dienų elektros įtaisymų 95 nuošimčiai energijos sunaudojami šilumai ir tik 5% pačiai šviesai. Ateity būsianti išrasta š a l t a š v i e s a. Ši šviesa bus dvidešimtį kartų pigesnė už šių dienų elektros šviesą.

Gal tai utopijos, neįvykdomi dalykai? Pamatysime. Bet gi prieš keliasdešimtis metų orlaiviai, lėktuvai ir daug kitų dalykų irgi atrodė utopiški, neįvykdomi. Kaip šių dienų gyvenimas skiriasi nuo anų laikų, taip netolimos ateities gyvenimas žymiai skirsis nuo dabartinio.

Aparatas nusikaltėliams tardyti. Amerikietė Elena Selbi gavo patentą savo išrastam aparatui išgauti nusikaltėlių prisipažinimą. Aparatas turi dvi kameras. Vienon tamsion kameron sodinamas įtartas nusižengimu asmuo, kiton atsisėda tardytojas. Nusikaltėlį ir tardytoją skiria plona pertvara, ant kurios nusikaltėlio pusėjo nupiešti žmogaus griaučiai.

Tardytojas kalba megafonan, kuris sujungtas su griaučių kiaušu. Gaunamas įspūdis, kad su nusikaltėliu kalba žmogaus griaučiai. Visi įtariamojo atsakymai registruojami specialiu aparatu, kuris taip pat yra kiauše. Kiekvienas žodis uždega kiaušo akių įdubimuose elektros šviesą. Visa tai išradėjos nuomone, turi veikti nusikaltėlio vaizduotę ir priversią jį sakyti teisybę.

Aparatas gana keistas, bet vis delto geriau tardyti tokiu būdu, negu naudoti elektros srove, kaip kad daroma kai kuriose žemos kultūros šalyse.

Pasaulinio ūkio krizis. Vokiečių laikraštis „Vossische Zeitung" patalpino platų straipsnį apie pasaulinio ūkio krizį ir to krizio priežastis. Laikraštis tarp kit ko rašo:

— Visuose kultūringuose kraštuose milijonai žmonių šiandien slankioja be darbo ir badauja, tuo tarpu Jungtinių Amerikos valstybių. Kanados ir kitų kraštų elevatoriai kupini grūdų, o šiumetinis Pietų Amerikos derlius visai neturi pirkėjų. Pasaulis turi milijonus tonų grūdų atsargą, o vistik milijonai žmoniu badauja.

Kuba neturi kur dėti savo cukrų, Brazilija — kavą, Japonija — šilko žaliavą, Olandų — Indija gumą, Australija — vilnas, Naujoji Zelandija — sviestą, Rumunija — kviečius.

Tas pat ir su metalais: vario ir cino kainos katastrofingai nukrito, kalnai akmens anglies laukia — nesulaukią pirkėjų. Medvilnės rinkoj pilnas apmirimas: fabrikuose darbininkų skaičius diena iš dienos tirpsta.

Kapitalas jau nebesiverčia laisvai pasaulinėje rinkoje, nesudaro naujų produkcijos galimumų, o tik remia tai, kas yra iš anksčiau užsilikę. Pinigai pinga, bet dar tebėra brangūs, kada jų reikia gauti ilgesniam terminui.

Ar visa tai reikštų kapitalistinės santvarkos krizi? Anaiptol ne Sunkaus ūkiško krizio priežastis glūdi ekonominiame nacionalizme, valstybių atsirubežiavime viena nuo kitos aukštomis muitų sienomis.

Pasaulinio ūkio kriziui pašalinti šaukiami kongresai ir konferencijos; daug josė kalbama, bet viskas tuo tarpu tik gražiomis kalbomis ir pasilieka. Visi supranta padėties rimtumą, supranta, kad taip toliau tęstis negali, bet niekas viešai nepasisako, kad muitai ir protekcionizmas gali privesti pasauli prie ūkiškos katastrofos.

Iš kalvių į ministerius pirmininkus. Kaip yra žinoma sudaryti naują Švedijos vyriausybę pavestas Karoliui Gustavui Ekmanui, laisvamanių frakcijos lyderiui. Ekmanas jau kartą buvo Švedijos premjeru. Jis labai gabus žmogus, bet švedų spauda pabrėžia, kad esąs demagogas.

Ekmanas atėjo į aukštą politikos areną iš apačios. Jis kadaise buvo kalviu. Kalvio profesiją jis pakeitė žurnalistika. 1911 metais jis buvo išrinktas į Švedijos rikstagą, o nuo 1923 m. lyderiauja laisvamaniams. Dabartiniame rikstage laisvamaniai turi 24 balsus. Viso gi rikstago atstovų yra 230. Bet rikąagas susideda iš daugybės smulkių frakcijų ir todel 24 atstovai remiami tai vienos tai kitos grupės gali net valdyti kraštą. Ypač gi tai moka daryti talentingas Ekmanas.

Moterų rinkimų teisė Prancūzijoj. Prancūzų parlamento atstovų grupės vadas Marin įnešė įstatymo projektą, kuriuo siūlo ne tik suleikti moterims rinkimų teisę, bet ir uždėti joms rinkimų prievolę.

1.250.000 žmonių mokosi per laiškus. Vashingtono žiniomis, Jungtinėse Valstybėse dabartiniu laiku yra 1.250.000 studentų kurie mokosi per laiškus. Tai yra dusyk daugiau negu visi universitetai ir kolegijos turi studentų. Daugiausia korespondencijų mokyklų, kurios duoda kursus per laiškus, yra Chicagoje. Už tas pamokas studentai per metus sumoka 60.000.000 dolerių.

Vilkai vestuvėse. Ispanijoj, netoli Beira Alta, kaimiečiai turėjo vestuves po atviru dangum; buvo prikepta daug žąsų, paršų ir kitokios mėsos. Kepsnių kvapą užuodę, atsilankė du išalkę vilkai ir puolė prie valgių. Pakol kaimiečiai suieškojo keletą surūdijusių šautuvų, vilkai beveik viską suėdė ir dar pasigavę po ožiuką nusinešė į mišką.

Brazilijoj įvyko kruvinu susirėmimų tarp ūkininkų ir policijos. Peštynių metų 25 policininkai užmušti. Be to, daug žmonių sužeista.

Laiškas Redakcijai.

Gerbiamasis Pone Redaktoriau.

Tamstos vedamame laikraštyje „Vilniaus Žodis" Nr. 9-10 korespondencijos iš Švenčionių tilpo neteisingų žinių apie Švenčionių lietuvių bendrabutį, jo vadovybę ir auklėtinius.

Kadangi bendrabučiui svarbu, kad visuomenė apie jį turėtų sutinkančių su tiesa žinių, tai prašau duoti vietos šiems paaiškinimams.

Švenčionių lietuvių bendrabutį laiko „Ryto" draugija. Vedėja bendrabučio jau antri metai p. Bronislova Cicėnaitė, baigusi Vilniaus lietuvių gimnaziją ir ilgesnį laiką buvusi Švenčionių gimnazijoje mokytoja. Vedėja gyvena prie bendrabučio ir kasdien keletą kartų esti bendrabutyje. Tiesa, eina ir gimnazijos raštininkės pareigas, bet kadangi gimnazija tame pat kieme, tai tos pareigos bendrabutį vesti netrugdo.

Prikišamas korespondencijoje vedėjai bendrabučio lankymas tik kartą per mėnesį arba ir rečiau, visai neatatinka tikrovės. Taip pat nieko bendra su tiesa neturi pasakymas, kad „mokiniai, pasijutę be vedėjos, eina galvomis ir visokių gražių ir negražių šposų prikrečia". Apie negražius mokinių šposus nieko neteko girdėti nei Ryto valdybai, nei gimnazijos direkcijai.

Minima korespondencijoje kaipo gera vedėja A. Jurgelevičiūtė bendrabučio vedėja niekad nebuvo. Prie bendrabučio ilgesnį laiką tarnavo Anielė Jurgelevičiūtė, bet ir tai ne vedėja, tik kaipo ūkio šeimininke. Vedėja ji dėl savo mažo išsilavinimo ir būti negalėjo.

Švenčionių Ryto Valdybos vardu.

A. PETRAITIS
vice-pirmininkas.

V/27, 1930 m. Švenčionys.

ŽODIS KORESPONDENTAMS.

Šiam numeriui nors ir esame gavę daugiau korespondencijų, bet jų nepatikrinus nespausdiname, nes rašytos mums asmeniškai nepažįstamų asmenų. Kaip matyti iš p. A. Petraičio laiško, tilpusi perei-

tame numeryje korespondencija iš Švenčionių apie gimnazijos bendrabutį neatatinka tikrybę. Pilnai tikime Švenčionių Gimnazijos direktoriu, lojaliai žinutę atitaisome, mums visai nerūpėjo ką nors įžeisti, o tik bendrabučio tvarka. Sunku buvo ir tikėti, kad aprašyti faktai visai neteisingi. Dabar linkę esame manyti, kad tas korespondentas rašė grynai asmeniškais sumetimais, ar gal ir dar blogesnį tikslą turėjo. Visi korespondentai prašomi rašyti teisingai, paduoti tikrus faktus, gali pasirašyti kaip nori, bet turi paduoti savo vardą, pavardę ir adresą. Jei paduotos žinios pasirodys neteisingos, tai atsakomybę už tokias žinias turės imti patys korespondentai. *Red.*

Gerb. „Vilniaus Žodžio" Redakcija!

V. D. G. mokinių „Vytauto" kuopos vardu prašome Gerb. Redakciją įdėti savo laikraštyje mūsų reiškiamą širdingą padėką p. A. Krutuliui, gausiai padėjusiam mums paminėti Vytauto Didžiojo 500 metų mirties sukaktuves.

„VYTAUTO" KUOPOS VALDYBA

Vilniuje, 1930—V—30 d.
Vytauto Didžiojo met.

Redakcijos atsakymai.

Akiplėšai. Straipsnis gautas vėlai, tilps kitame numeryje.

Korespondentams. Žiūrėk „Žodį korespondentams.

Redakcijai atsiųstos naujos knygos.

Rapolas Mackevičius. **Pilkieji Didvyriai.** II dalis.
Vilnius, Vytauto Didžiojo Metai.

G. SKAITYTOJŲ DĖMESIUI.

Kadangi Redakcijos adresas bus pakeistas tai laiškus ir prenumeratą prašome siųsti p. M. Šlapelienės knygynui Wilno, ul. Dominikańska Nr 13, Księgarnia Szłapelisowej „Vilniaus Žodis".

Už leidėją ir atsak. redaktorių **Aleksandras Birinčikas.** „ZORZOS" spaustuvė, Vilniuje.